

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СЛОБОДЯНИК ЮЛІЯ БОРИСІВНА

УДК 657.6:336.1(477)

**ДЕРЖАВНИЙ АУДИТ В УКРАЇНІ:
ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ**

Спеціальність 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Одеса – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку та аудиту Одеського національного економічного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор економічних наук, професор *Максімова Валентина Федорівна*, Одеський національний економічний університет, завідувач кафедри бухгалтерського обліку та аудиту.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор *Бардаш Сергій Володимирович*, Київський національний торговельно-економічний університет, професор кафедри фінансового аналізу і контролю;

доктор економічних наук, професор *Бондар Микола Іванович*, ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”, завідувач кафедри обліку підприємницької діяльності;

доктор економічних наук, професор *Левицька Світлана Олексіївна*, Навчально-науковий інститут економіки, менеджменту та права Національного університету водного господарства та природокористування, директор інституту.

Захист відбудеться “26” листопада 2014 р. о 14.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.055.03 в Одеському національному економічному університеті за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 217.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського національного економічного університету за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 211.

Автореферат розісланий “23” жовтня 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. А. Сиротенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Ослаблення системи державного контролю у сфері економіки і фінансів, нестабільність її правового регулювання становлять реальну загрозу економіці України та її національним інтересам. Кризові явища останніх років та їх наслідки загострили прояви проблеми неефективності контрольної системи, яка мала стати запорукою результативності здійснюваних реформ і боротьби з правопорушеннями в економічній сфері та корупцією. Разом з тим основою демократичного розвитку країни, гарантією її виходу з кризи і подальших соціально-економічних здобутків є співробітництво на основі довіри між суспільством і державою. Особливе місце у цьому процесі посідає інститут державного аудиту, який сприяє ефективному суспільному контролю за діяльністю влади. У багатьох країнах з давніми традиціями демократії, лібералізму, громадянського суспільства державний аудит є обов'язковим елементом управління суспільними ресурсами.

Початок ХХІ ст. ознаменувався оновленням повноважень вищих контрольних органів багатьох країн, переорієнтацією їх на здійснення державного аудиту. На порядок денний виходять стратегічні задачі: визначення економічності, ефективності, результативності використання ресурсів країни та якості державного управління. Відбувається оновлення міжнародних стандартів державного аудиту з урахуванням глобальних потреб розвитку цивілізації, розширення кола підконтрольних суб'єктів, що включає не лише органи влади, державні установи та підприємства, а й приватних суб'єктів господарювання.

Вищезазначене викликало необхідність перегляду парадигми вітчизняної контрольної системи у напрямку розбудови державного аудиту, що є новим напрямом економічної науки і потребує системного підходу та відповідних теоретико-методологічних розробок.

Питанням побудови сучасної ефективної системи контролю, удосконалення методики проведення контрольних заходів, застосування новітніх прийомів контролю присвятили свої праці такі вітчизняні науковці і практики, як: М. Ф. Базась, С. В. Бардаш, І. В. Басанцов, М. І. Бондар, О. П. Гетманець, С. Ф. Голов, В. В. Головач, Г. М. Давидов, Л. В. Дікань, Н. І. Дорош, І. К. Дрозд, С. Я. Зубілевич, С. В. Івахненко, С. О. Левицька, В. Ф. Максимова, А. В. Мамишев, В. Г. Мельничук, І. С. Микитюк, Є. В. Мних, Л. В. Нападовська, М. Ф. Огійчук, О. А. Петрик, О. Ю. Редько, В. С. Рудницький, В. К. Симоненко, В. В. Сопко, Л. О. Сухарева, Б. Ф. Усач, І. Ю. Чумакова, В. О. Шевчук та ін. Міжнародний досвід організації систем контролю державних фінансів висвітлюється в дослідженнях Т. В. Антіпової, Р. М. Ахби, І. Беккера (Isaac M. Becker), І. А. Белобжецького, С. М. Бичкової, В. В. Бурцева, Ю. М. Вороніна, Л. В. Гусарової, Є. М. Гутцайта, Ю. О. Данилевського, В. А. Жукова, С. П. Опенишева, В. Г. Панскова, Н. Д. Погосяна, Н. К. Рожкової, С. М. Рябухіна, А. М. Сауніна, В. В. Скобари, В. З. Шевлокова, С. О. Шохіна та ін.

Високо оцінюючи результати досліджень названих авторів, слід констатувати, що більшість публікацій висвітлюють проблемні питання реформування контрольних систем країн пострадянського простору, нормативно-правового та організаційно-методичного забезпечення контрольних заходів, ефективності державного фінансового контролю тощо. Разом з тим на сьогоднішній день у вітчизняній теорії та практиці не сформований понятійний апарат щодо державного аудиту, практично відсутні системні дослідження наукових засад його реалізації. Зазначене підтверджує об'єктивну необхідність проведення комплексного дослідження теоретико-методологічних та організаційних основ державного аудиту, визначення стратегії його подальшого розвитку, що обумовило актуальність і науково-практичну значимість теми, мету та задачі наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри бухгалтерського обліку та аудиту Одеського національного економічного університету за темою “Проблеми і напрями розвитку обліку та контролю в умовах глобалізації” (державний реєстраційний номер 0109U008757). У межах наукової теми автором досліджено концептуальні засади державного аудиту, його теоретико-методологічні та організаційні аспекти в умовах глобалізації.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретичних, методологічних і організаційних засад формування цілісної системи державного аудиту в Україні з урахуванням вимог Міжнародних стандартів вищих органів державного аудиту (International Standards of Supreme Audit Institutions, ISSAI).

Поставлена мета визначає зміст дослідження, що ґрунтується на послідовному виконанні таких основних завдань:

- провести ретроспективу контролю державних фінансів для з'ясування місця і ролі в ньому державного аудиту;
- конкретизувати сутність поняття “державний аудит”, уточнити функції, предмет, об'єкти, суб'єкти, роль та місце державного аудиту в системі контролю;
- визначити доцільність формулювання постулатів державного аудиту та розкрити його основоположні принципи;
- обґрунтувати класифікацію видів і форм державного аудиту на основі аналізу вимог міжнародних стандартів ISSAI;
- внести пропозиції щодо удосконалення законодавчого і нормативного забезпечення державного аудиту в Україні;
- проаналізувати ефективність чинної системи контролю державних фінансів, визначити основні фактори, що впливають на якість контролю, з метою формулювання пропозицій щодо трансформації зазначеної системи з урахуванням міжнародних стандартів та передового світового досвіду;
- визначити передумови становлення і розвитку державного аудиту в Україні;
- обґрунтувати підхід до оцінки ефективності системи державного аудиту;

- охарактеризувати особливості методології державного аудиту;
- проаналізувати міжнародні стандарти ISSAI з метою визначення можливих шляхів їх адаптації для застосування в Україні;
- уточнити особливості оцінки суттєвості і ризиків у державному аудиті;
- виявити сутнісні характеристики контролю якості державного аудиту і запропонувати практичні рекомендації щодо його здійснення;
- запропонувати організаційну структуру системи державного аудиту з визначенням функціональних взаємозв'язків і закріпленням статусу вищого органу державного аудиту за Рахунковою палатою України;
- обґрунтувати пропозиції щодо забезпечення дотримання принципу незалежності державного аудиту;
- провести оцінку основних параметрів функціонування Рахункової палати України з метою визначення її відповідності вимогам Міжнародної організації вищих органів державного аудиту (INTOSAI) і внесення пропозицій щодо покращення якості її діяльності;
- сформулювати методологічні засади організації і проведення основних форм державного аудиту;
- обґрунтувати напрями розвитку методичних основ організації і проведення державного аудиту ефективності;
- внести пропозиції щодо удосконалення контролю виконання рекомендацій за підсумками проведення державного аудиту.

Об'єктом дослідження є система державного аудиту як взаємопов'язана сукупність суб'єктів, контрольних дій, підконтрольних об'єктів та результатів державного аудиту.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні, організаційні засади та методи реалізації державного аудиту в Україні.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження складають діалектичний метод пізнання та системний підхід. У процесі роботи залежно від конкретних цілей і задач було використано такі методи: *історичний і логічний, наукової абстракції, конкретизації* – при проведенні ретроспективи контролю державних фінансів, розкритті сутності державного аудиту, формулюванні понятійно-категоріального апарату; *індукції, дедукції, аналізу і синтезу* – при визначенні передумов становлення і розвитку державного аудиту; *спостереження, порівняння і аналогії* – при дослідженні можливості екстраполяції зарубіжного досвіду на вітчизняну практику державного аудиту; *системний підхід та логічне моделювання* – при розробці теоретико-методологічних засад формування цілісної системи державного аудиту, її організаційної структури; *порівняльно-правовий* – для оцінки законодавчо-нормативної бази з питань регулювання державного аудиту в Україні; *економіко-статистичний (методичні прийоми табличного і графічного подання результатів дослідження, групування)* – для оцінки ефективності функціонування системи контролю державних фінансів на сучасному етапі; *анкетного опитування* – для оцінки можливості і готовності незалежних суб'єктів аудиторської

діяльності до залучення їх до проведення державного аудиту; *теоретичного узагальнення* – для формулювання висновків дослідження.

Інформаційною базою дослідження є праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі теорії, методології і організації контролю і аудиту, законодавчі і нормативно-правові акти органів державної влади України, Міжнародні стандарти вищих органів державного аудиту (ISSAI), статистичні дані Державної служби статистики України, звіти і методичні матеріали Рахункової палати України та вищих органів державного аудиту інших країн, Державної фінансової інспекції України, звітність суб'єктів господарювання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні наукової проблеми формування теоретико-методологічних і організаційних засад, методичного забезпечення та практичних рекомендацій щодо становлення і розвитку державного аудиту в Україні.

Найбільш вагомими результатами, які характеризують наукову новизну дисертації, є такі:

вперше:

- визначено суспільно-економічні, інституційні, організаційні, інформаційно-технічні та наукові передумови та ідентифіковано їх як достатні для становлення і потрібні для розвитку державного аудиту, що дало змогу встановити можливості системного удосконалення інституту державного аудиту в Україні відповідно до вимог світових стандартів і внутрішніх національних потреб підвищення ефективності державного управління;
- доведено доцільність визначення постулатів державного аудиту з метою застосування їх як основи філософії державного аудиту. З цією метою науково обґрунтовано класичні постулати аудиту, які зберігають свою істинність для сфери державного аудиту, та сформульовано три авторські постулати з урахуванням особливих мети і завдань державного аудиту: 1) предмет державного аудиту має суспільне значення; 2) вся інформація, що має суспільне значення, є предметом державного аудиту; 3) державний аудит підвищує прозорість системи державного управління;
- запропоновано комплексну систему контролю якості державного аудиту, що включає розроблені організаційно-функціональну структуру системи, Концепцію системи контролю якості державного аудиту, Положення про політику уникнення конфлікту інтересів, Звіт з якості державного аудиту та інші документи, впровадження яких забезпечить досягнення мети державного аудиту та підвищення ступеня довіри громадськості до результатів діяльності вищого органу державного аудиту;

удосконалено:

- визначення поняття “державний аудит” як виду контролю, що проводиться спеціалізованим органом, наділеним особливими конституційними повноваженнями, і спрямований на визначення відповідності управління суспільними ресурсами встановленим критеріям. Вживання зазначеного терміна сприятиме упорядкуванню застосовуваних понять у сфері контролю державних фінансів;

- теоретичні засади державного аудиту через уточнення його функцій, предмета, завдань, об'єктів та суб'єктів. Обґрунтовано, що предметом державного аудиту є інформація про господарче забезпечення діяльності негосподарюючих суб'єктів та господарську діяльність учасників відносин у сфері господарювання, які беруть участь у формуванні, розподілі та використанні суспільних ресурсів, що розглядається з погляду законності, достовірності, доцільності та ефективності. Агрегованим об'єктом державного аудиту є суспільні ресурси, господарче забезпечення діяльності негосподарюючих суб'єктів, господарська діяльність учасників відносин у сфері господарювання, що беруть участь у формуванні, розподілі та використанні суспільних ресурсів, та її наслідки;
- організаційно-правові заходи щодо підвищення якості функціонування Рахункової палати України як вищого органу державного аудиту на сучасному етапі її інституційного розвитку з урахуванням результатів проведеного аналізу дотримання вимог стандартів ISSAI, що сприятиме зміцненню довіри суспільства до інституту державного аудиту;
- інструментарій реалізації принципу незалежності державного аудиту в Україні на підставі проведеної комплексної оцінки дотримання незалежності, що гарантуватиме збалансованість, надійність і об'єктивність висновків державних аудиторів, сприятиме досягненню гласності, підтримуватиме ефективність системи державного аудиту;
- порядок визначення ефективності системи державного аудиту шляхом розрахунку загального ефекту, який включає економічний, організаційний, соціальний та інституційний ефекти, скориговані на альтернативні (неявні) витрати, що забезпечить комплексну достовірну оцінку впроваджуваної системи державного аудиту;
- підхід до проведення концептуальних змін стосовно прийняття національних стандартів державного аудиту, заснованих на третьому рівні стандартів ISSAI, які визначають фундаментальні принципи державного аудиту. Такий підхід враховує ступінь готовності системи державного аудиту в Україні до запровадження міжнародних стандартів і забезпечує методологічну основу проведення державних аудитів;
- методичне забезпечення організації і проведення різних форм державного аудиту з урахуванням оновлених вимог стандартів ISSAI. Обґрунтовано необхідність залучення до проведення державного аудиту приватних незалежних аудиторів. Для практичної реалізації зазначеної пропозиції розроблено Стандарт "Порядок залучення приватних аудиторів до проведення державного аудиту", а також окремі форми робочих документів аудитора;
набули подальшого розвитку:
- визначення історичних етапів становлення та розвитку державного аудиту як виду контролю в світі та в Україні. Доведено доцільність виокремлення четвертого етапу, який розпочався на початку XXI ст., характеризується зміною підходів до організації державного аудиту, що супроводжується:

оновленням повноважень вищих контрольних органів зарубіжних країн, спрямованих на виконання стратегічних задач – визначення економічності, ефективності, результативності використання ресурсів країни та якості державного управління; розробкою стандартів державного аудиту з урахуванням глобальних потреб розвитку цивілізації; розширенням кола підконтрольних суб'єктів, що включає в себе не лише державні установи та підприємства, а й приватних суб'єктів господарювання;

- документальне забезпечення ідентифікації ризиків у сфері державного аудиту у вигляді Класифікатора відхилень і карт професійних ризиків. Використання пропозицій дозволить підтвердити правильність оцінки ризику аудитором і уточнити порядок його дій з метою зниження передбачуваного ризику, забезпечить якісне планування і підготовку аудитів;
- організаційно-методичне забезпечення комплексної взаємодії вищого органу державного аудиту з системою органів державного внутрішнього фінансового контролю, заснованої на засадах співпраці та координації діяльності, що сприятиме підвищенню ефективності системи контролю державних фінансів у цілому;
- обґрунтування теми та розробки робочого плану аудиту ефективності на підставі вимог міжнародних стандартів ISSAI. На цій основі запропоновано проведення SWOT-аналізу для оцінки значущості обраної теми, розроблено Проект обґрунтування теми та Проект плану аудиту ефективності державної політики у галузі пасажирських автотранспортних перевезень. Реалізація вказаних розробок дає змогу провести аналіз ефективності державної політики регулювання ринку пасажирських автотранспортних послуг, оцінку економічності та ефективності системи пільг населенню для проїзду у пасажирському автотранспорті, оцінку ефективності використання одержувачами бюджетних коштів – підприємствами пасажирського автотранспорту субвенції на компенсацію за пільговий проїзд окремих категорій громадян;
- розробка алгоритму контролю виконання рекомендацій Рахункової палати України, що підвищить прозорість діяльності вищого органу державного аудиту, сприятиме формуванню громадського ставлення до ролі інституту державного аудиту в сучасному українському суспільстві, налагодженню зворотного зв'язку з вищим органом державного аудиту.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні наукові положення дисертаційної роботи доведені до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які можуть застосовуватися державними установами та організаціями залежно від їх повноважень, громадськими організаціями, іншими суб'єктами господарювання, а також вищими навчальними закладами.

Обґрунтовані в дисертації пропозиції щодо реалізації концепції побудови цілісної системи державного аудиту в Україні мають практичне значення в контексті розробки стратегії розвитку національної економіки на принципах суспільної відповідальності.

Практична спрямованість наукових результатів, теоретичних положень та висновків дослідження підтверджується такими довідками:

- щодо теоретичного обґрунтування системи державного аудиту, опрацювання його методології відповідно до останніх вимог стандартів ISSAI, розробки методичного забезпечення організації та проведення державного аудиту, обґрунтування залучення до проведення державного аудиту приватних незалежних аудиторів, розроблених Стандарту “Порядок залучення приватних аудиторів до проведення державного аудиту”, окремих форм робочих документів аудитора, комплексу організаційно-методичних заходів із запровадження контролю якості державного аудиту, методичних рекомендацій щодо процедури обрання і затвердження теми аудиту ефективності – в практичній діяльності Територіального управління Рахункової палати по Одеській, Миколаївській та Херсонській областях (довідка від 02.04.2014 № 23-18/114);
- щодо формулювання понять у сфері державного аудиту, визначення ефективності системи контролю державних фінансів, забезпечення формування системи контролю якості державного аудиту, укладання угоди про співробітництво між Державною фінансовою інспекцією України та Рахунковою палатою України з метою забезпечення швидкого обміну релевантною інформацією та підвищення якості контролю і аудиту – у практичній діяльності Державної фінансової інспекції в Сумській області (довідка від 15.05.2014 № 18-09-14-14/3232);
- щодо впровадження внутрішнього державного аудиту та забезпечення його незалежності, внутрішнього документа щодо політики уникнення конфлікту інтересів, окремих форм робочих документів аудитора – в діяльність Управління капітального будівництва Сумської обласної державної адміністрації (довідка від 11.03.2014 № 04-08/155);
- щодо залучення приватних аудиторів до проведення державного аудиту, організаційно-методичного забезпечення цього процесу, підходів до проведення аудиту ефективності, розроблених робочих документів аудитора, заходів щодо забезпечення незалежності та якості аудиту – у діяльності АФ у формі ТОВ “Сумикооп-аудит” (довідка від 04.03.2014 № 37), ТОВ “Аудиторська фірма “Аспект 2001 Аудит” (довідка від 27.02.2014 № 31), Аудиторської компанії “Рейтинг-Аудит” (довідка від 05.03.2014 № 106);
- щодо розробки методичного забезпечення проведення державного аудиту ефективності державної політики у галузі пасажирських автотранспортних перевезень – у діяльності Асоціації автомобільних перевізників Сумської області (довідка від 07.02.2014 № 18);
- щодо критеріїв аудиту ефективності державної політики у галузі пасажирських автотранспортних перевезень стосовно визначення якості обслуговування населення з метою виявлення антиконкурентних дій органів влади, органів місцевого самоврядування, які можуть призвести до спотворення конкуренції, – у діяльність Сумського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України (довідка від 05.05.2014 № 01-27/1065);

- щодо оцінки можливих ризиків визначення обсягів фактично виконаної транспортної роботи, покращення аналізу виконаної транспортної роботи, підвищення якості функціонування служби внутрішнього аудиту – у діяльність ДП “Укргазпромбудсервіс” (довідка № 104 від 17.02.2014).

Матеріали дисертації використовуються у навчальному процесі Одеського національного економічного університету при викладанні дисциплін “Теорія фінансового контролю”, “Аудит”, “Державний фінансовий контроль”, “Організація і методика аудиту на підставі МСА” (довідка від 04.06.2014 № 01-18/1018).

Основні положення та висновки роботи також можуть бути використані при підготовці навчальних та практичних посібників з державного аудиту та контролю.

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, викладені у дисертації, отримані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в роботі використані лише ті положення та ідеї, що є результатом особистої роботи здобувача. Конкретний внесок автора у праці, опубліковані у співавторстві, наведено в переліку публікацій за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати виконаного наукового дослідження доповідались і були схвалені на 41 вітчизняній і міжнародній науковій та науково-практичній конференції, що відбулися протягом 2008–2013 рр. Серед них: Міжнародна науково-практична конференція “Актуальні проблеми обліку, економічного аналізу і фінансово-господарського контролю діяльності організацій” (м. Воронеж, Росія, 10 квітня 2009 р.; 23 квітня 2010 р.; 15 квітня 2011 р.), Міжнародна науково-практична конференція “Сталий розвиток економіки: стан, проблеми, перспективи” (м. Пінськ, Білорусь, 23–25 квітня 2009 р.; 20–22 травня 2010 р.), V Міжнародна наукова практична конференція “Бъдещето проблемите на световната наука – 2009” (м. Софія, Болгарія, 17-25 грудня 2009 р.), VIII Міжнародна наукова конференція “Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація” (м. Київ, 26 березня 2010 р.), Міжнародна науково-практична конференція “Роль і місце бухгалтерського обліку, контролю й аналізу в розвитку економічної науки та практики” (м. Київ, 14 травня 2010 р.), Міжнародна науково-практична конференція “Євроінтеграційний вибір України та проблеми макроекономіки” (м. Одеса, 21–22 травня 2011 р.), II Міжнародна науково-практична конференція “Роль облікових практик у забезпеченні сталого розвитку підприємств” (м. Москва, Росія, 25–26 листопада 2011 р.), Міжнародна науково-практична інтернет-конференція “Формування інформаційного потенціалу бухгалтерського обліку, контроль, аналіз та аудит в умовах глобальних економічних змін” (м. Кам’янець-Подільський, 18–19 квітня 2013 р.) та інші, відображені у джерелах [46–86] за списком опублікованих праць.

Наукові публікації. Основні положення та найважливіші результати дисертаційного дослідження опубліковані автором у 86 наукових працях. Загальний обсяг опублікованого матеріалу – 144,04 друк. арк., з яких особисто здобувачеві належить 50,21 друк. арк. Зокрема, опубліковано 7 монографій,

з яких 2 одноосібні і 5 колективних; 32 статті у провідних фахових наукових журналах і збірниках наукових праць, з них 8 публікацій у виданнях іноземних держав і у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз; 6 статей в інших виданнях; 6 статей і 35 тез доповідей за матеріалами конференцій.

Структура і зміст дисертації. Робота складається із вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 378 сторінок друкованого тексту, у тому числі 17 таблиць на 18 сторінках і 7 рисунків на 7 сторінках. Список використаних джерел містить 530 найменувань на 57 сторінках. У дисертації вміщено 22 додатки на 143 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** дисертації обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення результатів, які отримані особисто і виносяться на захист.

У **розділі 1 “Теорія державного аудиту”** досліджено історію зародження і етапи розвитку державного аудиту, визначено його роль і місце в системі контролю державних фінансів, сформульовано базові теоретичні положення державного аудиту, проведено аналіз функціонування системи контролю державних фінансів на сучасному етапі, визначено передумови впровадження державного аудиту, його правові засади, а також сформульовано критерії ефективності системи державного аудиту.

Ретроспектива контролю державних фінансів підтверджує об'єктивне підґрунтя виникнення та розвиток державного аудиту як виду контролю. Виділено чотири основні періоди розвитку державного аудиту в світі, останній з яких розпочався на початку ХХІ ст. і характеризується зміною підходів до організації державного аудиту.

Сьогодні практично у кожній країні є вищий орган державного аудиту, призначений для підтримки конституційного поділу обов'язків між урядом і парламентом. Більшість розвинутих країн світу мають систему контролю державних фінансів, що складається з державного внутрішнього фінансового контролю (по лінії уряду) і державного аудиту (по лінії парламенту). Цілі здійснення внутрішнього контролю і зовнішнього аудиту принципово різняться, що впливає на їх організацію, методику проведення і результати. Відповідно внутрішній фінансовий контроль спрямований на забезпечення самоконтролю органів виконавчої влади – перевірку законності, цільового та ефективного використання бюджетних ресурсів. Державний аудит відповідає принципам незалежності та об'єктивності, доводить незаангажовану інформацію до громадськості, що забезпечує контроль суспільства за станом державного управління. Саме тому державний аудит не може бути підпорядкований органам виконавчої влади.

Як свідчить аналіз наукових досліджень економічної сфери, на сьогоднішній день у вітчизняній теорії та практиці немає чітко сформованого

понятійного апарату щодо державного аудиту, який визначають як певний “прояв” державного фінансового контролю – вид, форму, тип, метод тощо. Враховуючи сутність державного аудиту, його основні функції і задачі, в роботі сформульовано визначення державного аудиту як виду контролю, що проводиться спеціалізованим органом, наділеним особливими конституційними повноваженнями, і спрямований на визначення відповідності управління суспільними ресурсами встановленим критеріям.

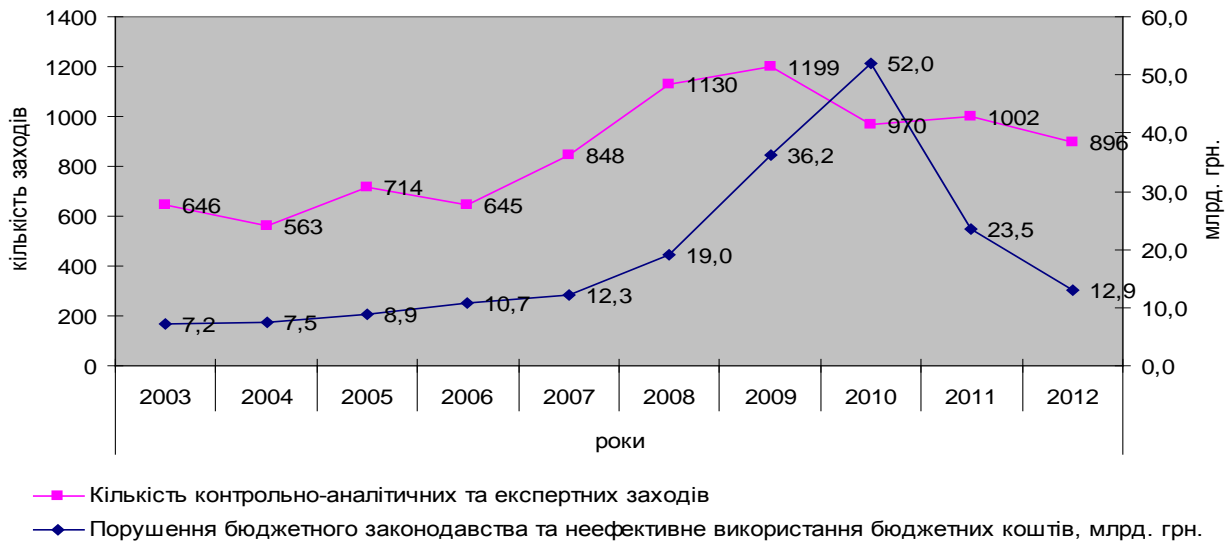
З урахуванням філософського трактування виду і форми та змістовної наповненості поняття “державний аудит” було проведено таку його класифікацію: за видами – національний і міжнародний; за формами – фінансовий аудит, аудит відповідності, аудит ефективності. У вітчизняній науково-практичній літературі та в окремих законодавчо-нормативних актах зустрічаються поняття соціального, кабінетного, екологічного, управлінського, IT-аудиту у сфері державного аудиту, виділення яких є недоцільним, адже ці терміни відображають у назві об’єкти і завдання державного аудиту.

У дисертації зроблено критичний аналіз класичних постулатів аудиту з метою визначення їх істинності для сфери державного аудиту. Досліджені точки зору зарубіжних і вітчизняних вчених щодо постулатів аудиту свого часу були підтверджені практикою, і відтворюють сутність аудиту на різних етапах розвитку суспільства. Разом з тим не всі з них у незмінному вигляді можна покласти в основу теорії державного аудиту, який має свої особливі мету і завдання. Запропоновано постулати, які відображають сутність державного аудиту і мають стати його філософією: 1) предмет державного аудиту має суспільне значення; 2) вся інформація, що має суспільне значення, є предметом державного аудиту; 3) державний аудит підвищує транспарентність системи державного управління. Перший і другий запропоновані постулати є взаємодоповнюючими та відображають роль і функції системи державного аудиту в суспільстві, а третій – визначає її призначення. Також охарактеризовано основоположні принципи державного аудиту – незалежність, об’єктивність, системність, комплексність, компетентність, гласність та ефективність.

Показники діяльності Рахункової палати України (рис. 1) та Державної фінансової інспекції України свідчать про існування загальної тенденції останніх років до перевищення неефективного використання коштів над незаконним і нецільовим їх використанням, а також про зростання результативності контрольних заходів на фоні стабільно високого рівня кількості виявлених порушень і погіршення ситуації з їх усуненням і реагуванням на їх виявлення. У 96,7 % перевірених підприємств, установ і організацій у 2008 р. та в 95,5 % у 2013 р. було виявлено порушення. При цьому, за даними Державної фінансової інспекції України, у 2013 р. відшкодування становило 44,9 %, а надходження недоотриманих фінансових ресурсів – 30,6 %. Це підтверджує неузгодженість і неефективність контрольно-аналітичних заходів, що проводяться відповідними органами.

У дослідженні визначено, що передумови становлення і розвитку вітчизняного державного аудиту є багатоаспектними, напряму пов’язані

з трансформаційними процесами у суспільстві, включають в себе макро- і мікрорівень, а, отже, потребують комплексних зусиль законодавців, представників влади, громадських організацій, науковців, фахівців різних напрямів і спеціалізацій тощо.

Рисунок 1 – Співвідношення контрольних заходів і виявлених порушень Рахунковою палатою України за 2003–2012 рр.

Джерело: складено автором за даними Рахункової палати України.

Разом з тим державний аудит є новим інститутом для сучасної України, тому доцільно розглядати не лише передумови його становлення, а й, одночасно, передумови його подальшого розвитку. Авторський підхід до ідентифікації передумов, достатніх для становлення і необхідних для подальшого розвитку вітчизняного державного аудиту, включає їх поділ на суспільно-економічні, інституційні, організаційні, інформаційно-технічні та наукові (табл. 1).

Таблиця 1 – Передумови становлення і розвитку державного аудиту в Україні

Передумови	Склад передумов	
	достатні для становлення державного аудиту	потрібні для розвитку державного аудиту
Суспільно-економічні	<ul style="list-style-type: none"> - стратегія розвитку держави, що передбачає розбудову громадянського суспільства, заснованого на демократичних цінностях; - запит громадськості на отримання достовірної і повної інформації про стан і якість державного управління; - застосування програмно-цільового бюджетування; - гармонізація законодавства і стандартів в економічній сфері відповідно до світових вимог 	<ul style="list-style-type: none"> - перехід до економіки знань і сталого розвитку з застосуванням відповідних методів державного управління; - модернізація системи управління державними фінансами; - публічність різних сфер державного управління; - розвиненість інститутів громадянського суспільства; - впровадження механізму середньострокового бюджетного планування і прогнозування, орієнтованого на стратегічні пріоритетні завдання

Продовження таблиці 1

Передумови	Склад передумов	
	достатні для становлення державного аудиту	потрібні для розвитку державного аудиту
Інституційні	<ul style="list-style-type: none"> - правове закріплення контролю як функції державного управління; - наявність розвинутого інституту власності; - трансформація системи контролю державних фінансів за вимогами світових стандартів 	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення інституту незалежності та аполітичності державного аудиту; - підвищення ефективності неформальних інститутів (довіри, чесності, моралі, традицій) стосовно трансформації систем державного управління та контролю державних фінансів; - узгодженість формальних і неформальних інститутів у напрямку забезпечення функціонування державного аудиту; - підтримання інституційної стабільності
Організаційні	<ul style="list-style-type: none"> - наявність контрольних органів державних фінансів; - функціонування вищого органу фінансового контролю, повноваження якого мають законодавче закріплення 	<ul style="list-style-type: none"> - створення узгодженої структури органів зовнішнього і внутрішнього державного аудиту; - розширення повноважень вищого органу державного аудиту; - розробка функціональних взаємозв'язків між органами державного аудиту та іншими державними контролюючими структурами (Національним банком України, Державною фіскальною службою, Антимонопольним комітетом, МВС, СБУ тощо); - підвищення якості підготовки кадрів
Інформаційно-технічні	<ul style="list-style-type: none"> - рівень розвитку інформаційних технологій; - наявність інформаційно-аналітичної системи та застосування інформаційних технологій, що дають можливість підтримки контрольних та експертно-аналітичних заходів на всіх етапах їх проведення 	<ul style="list-style-type: none"> - запровадження відповідно до вимог міжнародних стандартів (IPSAS) національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та фінансової звітності у державному секторі; - створення єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів та єдиної інтегрованої інформаційної бази контрольних заходів; - впровадження єдиної централізованої інформаційної системи, що слугуватиме основою для всіх процесів управління державними фінансами та працюватиме в поєднанні з системами збору надходжень
Наукові	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток науки контролю, зокрема контролю державних фінансів; - відповідний рівень розвитку державного управління та його функцій 	<ul style="list-style-type: none"> - розробка наукової концепції розвитку системи державного аудиту; - створення методичного забезпечення державного аудиту, гармонізованого зі світовими стандартами; - імплементація стандартів ISSAI, розробка Кодексу професійної етики державних аудиторів; - обґрунтування наукових підходів до визначення суттєвості і ризиків у державному аудиті; - розробка і впровадження системи контролю якості державного аудиту

Джерело: розроблено автором.

З метою формулювання критеріїв ефективності системи державного аудиту в роботі було проведено критичний аналіз існуючих методичних підходів до оцінки ефективності у сфері контролю державних фінансів. Аргументовано, що

застосування виключно кількісного підходу до вибору критеріїв у більшості випадків робить їх доволі умовними і не дозволяє повною мірою оцінити всі ефекти від запровадження системи. Запропоновано підхід до визначення ефективності системи державного аудиту шляхом розрахунку загального ефекту, який включає економічний, організаційний, соціальний та інституційний ефекти, скориговані на альтернативні (неявні) витрати, що забезпечить комплексну достовірну оцінку впроваджуваної системи державного аудиту.

У розділі 2 “**Методологія державного аудиту**” зроблено аналіз методу в державному аудиті, підходів до проведення концептуальних змін у напрямку імплементації Міжнародних стандартів вищих органів державного аудиту (ISSAI), визначено особливості суттєвості і ризиків у державному аудиті, розроблено комплекс організаційно-методичних заходів із запровадження контролю якості державного аудиту.

На підставі аналізу різних поглядів науковців на класифікацію і групування методів контролю виявлено концептуальні характеристики методу контролю як шляху досягнення цілей контрольної діяльності, які знаходять свій прояв у тому, що він: а) заснований на діалектичному підході; б) має відповідати предмету та цілям контролю; в) є способом досягнення його мети і дає відповідь на запитання, як мають здійснюватися контрольні функції з огляду на місію контролю; г) має загальнонаукову та специфічну складові.

Встановлено, що методологія державного аудиту сформована під впливом теорії і практики контролю, принципів і методів бухгалтерського обліку, аудиту, економічного аналізу, статистики, економіко-математичних методів, економічної кібернетики, комп’ютерних технологій. При цьому перелік методів, що використовуються у державному аудиті, не є вичерпним, поєднує в собі не лише методи державного фінансового контролю і аудиту, а й методи, характерні для інших галузей наукових знань (наприклад, фокус-групи, семінари та слухання, контент-аналіз, форсайт тощо). Обґрунтовано, що застосування конкретного методу (чи групи методів) залежить від форми державного аудиту і має характеризуватись об’єктивністю, точністю, надійністю результатів і репрезентативністю.

Виходячи з філософської сутності досліджуваних понять, під методологією державного аудиту запропоновано розуміти вчення про організацію діяльності у сфері виявлення законності, ефективності, результативності й економічності управління суспільними ресурсами.

У сфері державного аудиту стандартизація розпочалася не так давно, що обумовлено процесами світової глобалізації, можливостями широкого обміну досвідом і кращою практикою у зв’язку з розширенням представництва країн світу в INTOSAI. У 2013 р. було оновлено частину міжнародних стандартів ISSAI Комітетом з професійних стандартів INTOSAI, що присвячена фундаментальним принципам державного аудиту. В роботі було проведено аналіз ступеня готовності системи державного аудиту в Україні до запровадження стандартів ISSAI, на підставі якого сформульовано підходи до

реалізації концептуальних змін у напрямку прийняття національних стандартів державного аудиту, заснованих на третьому рівні ISSAI.

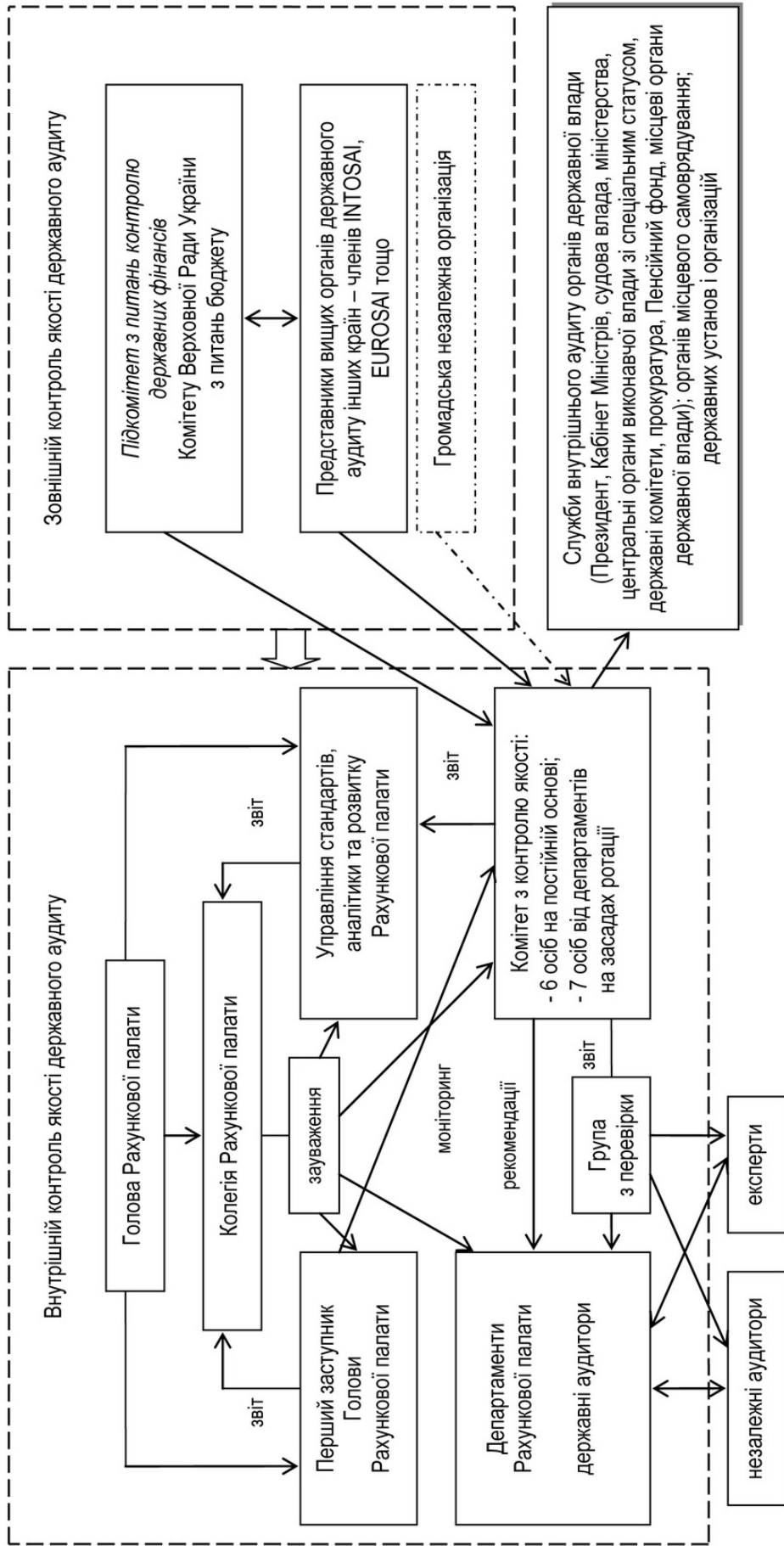
Суттєвість і ризики в державному аудиті мають низку особливостей, які враховують специфіку аудиту в суспільному секторі. Притаманні цьому сектору ризики пов'язані з такими питаннями, як політичний клімат, суспільний інтерес, чутливість програм, потенційне недотримання законодавства тощо. Відповідно на ризики суттєвих викривлень можуть вказувати додаткові умови і події, зокрема: перевитрати бюджетних коштів через слабкість бюджетного контролю; приватизація; нові програми або зміни в існуючих програмах; нові джерела фінансування; нове законодавство і регламенти чи директиви; політичні рішення; підвищені суспільні очікування; закупівлі товарів і послуг в таких галузях, як оборона; аутсорсинг діяльності уряду; зміни в політичному керівництві; державно-приватне партнерство та ін. Враховуючи викладене, в роботі внесено пропозиції щодо визначення особливостей ризиків, що впливатимуть на планування і підготовку аудитів, застосування Класифікатора відхилень, розробки карт професійних ризиків, які враховували б досвід попередніх перевірок і національні законодавчі та інші особливості.

Філософське розуміння якості державного аудиту полягає у визначенні його специфічної сутнісної характеристики, а також стійких взаємозв'язків тих властивостей, що виділяють його з-поміж інших видів контролю. З економічної точки зору, якість державного аудиту – це його здатність задовольнити суспільні потреби у достовірній, повній, точній і своєчасній інформації про те, як здійснюється управління суспільними ресурсами.

Визначено, що вітчизняна система контролю якості державного аудиту чітко не сформована, існують лише окремі її елементи. Разом з тим вона має поєднати в собі внутрішній і зовнішній контроль якості (рис. 2). Виконання внутрішнього контролю якості потребує розробки і впровадження відповідних аудиторських стандартів. Проведення внутрішніх перевірок роботи співробітників на предмет дотримання зазначених стандартів або інших визначених критеріїв дозволить проконтролювати якість аудиту. При цьому відбуватиметься вибірковий апостеріорний контроль з оцінкою виконання запланованих завдань, об'єктивності й точності зібраних під час контролю доказів, надійності та ретельності висновків і рекомендацій, своєчасності підготовки, адекватності та конструктивності складених звітів за підсумками контролю. Особлива увага має приділятися підбору кадрів для здійснення контролю, їх компетентності, підвищенню кваліфікації, відповідальності кожного працівника за результати контролю тощо.

Підготовлено комплекс організаційно-методичних заходів із запровадження контролю якості державного аудиту, що включає: Концепцію системи контролю якості державного аудиту з розробкою організаційно-функціональної структури цієї системи; Положення про політику уникнення конфлікту інтересів; форму Звіту з якості державного аудиту, що подається аудиторами до Комітету з контролю якості по завершенні роботи.

Рисунок 2 – Організаційно-функціональна структура системи контролю якості державного аудиту

Джерело: розроблено автором.

Практична реалізація запропонованого дозволить забезпечити високий ступінь довіри громадськості до результатів діяльності вищого органу державного аудиту.

У розділі 3 “**Організація системи державного аудиту в Україні**” проаналізовано міжнародний досвід організації системи незалежного контролю державних фінансів, обґрунтовано організаційну структуру системи державного аудиту в Україні, визначено напрямки взаємодії вищого органу державного аудиту з системою органів державного внутрішнього фінансового контролю.

З метою створення інституту державного аудиту, який забезпечуватиме законне, ефективне, економне і прозоре управління суспільними ресурсами і надаватиме повну, своєчасну і достовірну інформацію про це громадськості, в роботі запропоновано концептуальний підхід до розробки стратегії формування і розвитку системи державного аудиту в Україні. Результати реалізації стратегії мають втілитися у: а) створенні єдиної системи державного аудиту відповідно до вимог світових стандартів і потреб сучасного етапу розвитку України; б) забезпеченні дієвості та ефективності контролю за накопиченням і використанням суспільних ресурсів, управлінням ними; в) покращенні прозорості та своєчасності оприлюднення інформації щодо цільового і ефективного використання бюджетних ресурсів, прийнятих управлінських рішень; г) посиленні відповідальності керівників органів державного і комунального секторів за прийняття управлінських рішень; д) зменшенні витрат і підвищенні ефективності використання коштів на здійснення контролю державних фінансів.

У роботі проаналізовано виконання вимог міжнародних стандартів INTOSAI щодо умов функціонування Рахункової палати України як вищого органу державного аудиту. Для повноцінного виконання завдань, покладених на вищий орган державного аудиту, він має зберігати незалежність від суб’єктів, що перевіряються, і бути захищеним від зовнішнього впливу. Така незалежність гарантує збалансованість, надійність і об’єктивність висновків державних аудиторів, сприяє досягненню гласності, підтримує ефективність контролю, а отже, – слугує укріпленню довіри громадян до влади.

Важливість оцінки ступеня незалежності Рахункової палати України, її прямий вплив на можливість виконання палатою своїх функцій обумовили проведення дослідження експертної думки приватних аудиторів з цих питань. Отримані результати свідчать про те, що професійна спільнота аудиторів усвідомлює важливість і необхідність співпраці у сфері державного аудиту. Водночас низька оцінка незалежності Рахункової палати України з боку професіоналів відображає в цілому невисоку підтримку її функціонування у сучасному українському суспільстві. Основною причиною цього є слабка поінформованість громадськості щодо діяльності Рахункової палати України та відсутність реальних механізмів реагування на виявлені нею порушення.

Проведено функціональну оцінку Рахункової палати України за ключовими параметрами – статусом, взаємовідносинами з парламентом і урядом, масштабом повноважень, організаційною структурою і персоналом, стандартами діяльності, гласністю та інформаційно-технічним забезпеченням. У дисертації розроблено конкретні пропозиції щодо підвищення якості функціонування Рахункової палати України як вищого органу державного аудиту.

Доведено, що запропонована організаційна структура системи державного аудиту (рис. 3) відповідає вимогам міжнародних стандартів, прикладам кращої практики і здатна виконувати покладені на неї функції, проте потребує відпрацювання механізмів взаємодії окремих її елементів між собою.

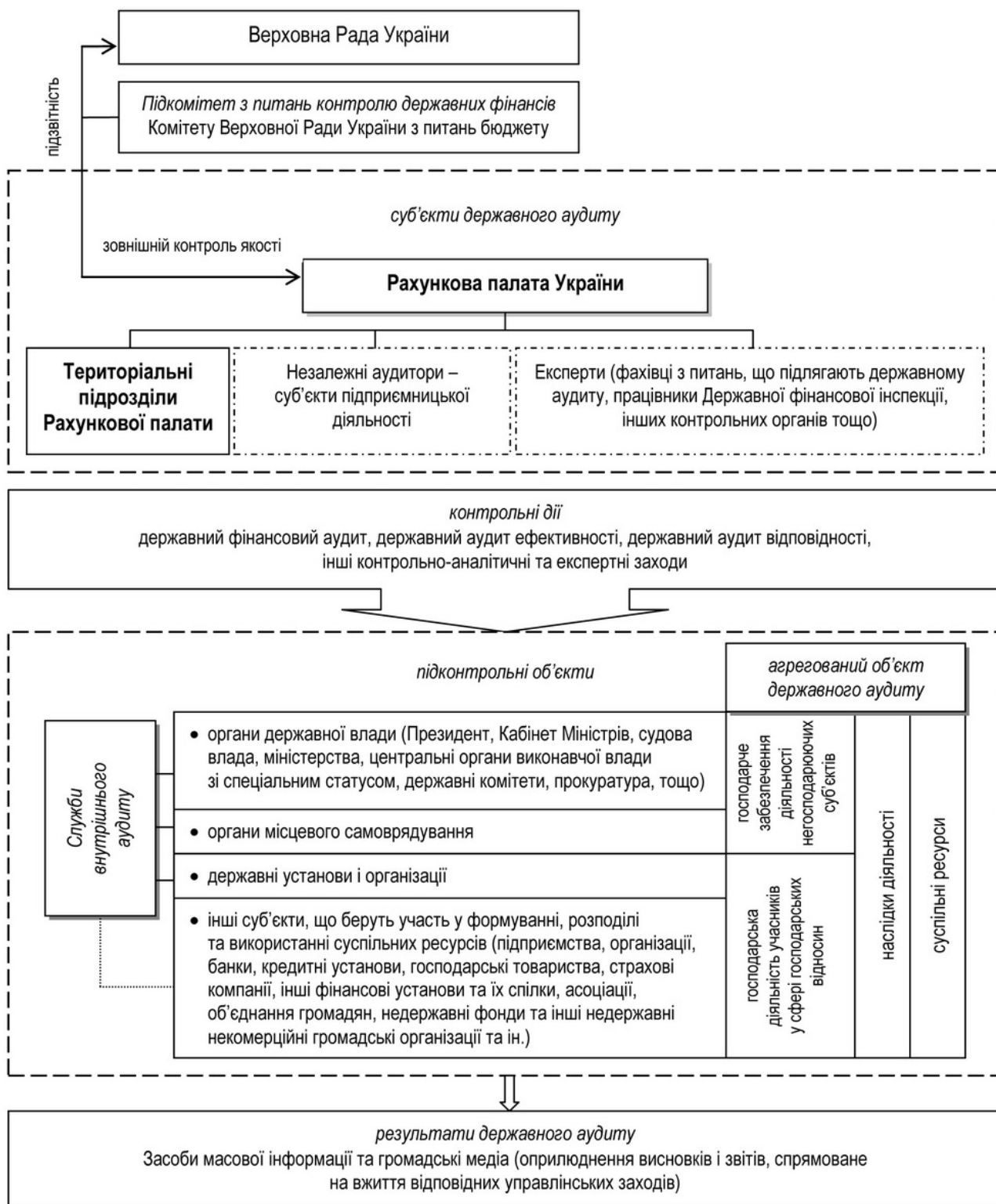
У зв'язку з цим розроблено проект Стандарту “Порядок залучення приватних аудиторів до проведення державного аудиту”, що дозволить розширити можливості Рахункової палати України і підвищити ефективність функціонування системи державного аудиту в цілому. Залучення до проведення певних робіт приватних аудиторів має проводитись з дотриманням принципів державного аудиту, контролем якості з боку Рахункової палати України і доцільне не для всіх об'єктів державного аудиту.

В рамках запропонованої концепції розвитку системи державного аудиту має відбутися гармонійне поєднання складових зовнішнього аудиту та державного внутрішнього фінансового контролю, що складається з внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту. Зазначене поєднання передбачає певну взаємодію між Рахунковою палатою України та Державною фінансовою інспекцією України. Визначено основні напрямки такої взаємодії, зокрема: стандарти, планування, контроль якості, навчання та обмін досвідом, обмін інформацією, консультування, спільні заходи.

У розділі 4 “**Методологічні засади організації і проведення основних форм державного аудиту**” проаналізовано методологічні засади організації та проведення основних форм державного аудиту, обґрунтовано їх розмежування на практичному рівні з урахуванням оновлених вимог стандартів ISSAI та кращої практики.

Прийняття у 2013 р. оновлених Фундаментальних принципів державного аудиту (3-го рівня стандартів ISSAI) спонукає до розробки національних стандартів державного аудиту, що включатимуть базові вимоги до організації та проведення основних його форм – державного фінансового аудиту, державного аудиту ефективності та державного аудиту відповідності. Незважаючи на схожість державного фінансового аудиту в основних аспектах з аудитом приватного сектора, проведене дослідження міжнародних стандартів державного аудиту та кращої практики дозволило виокремити такі його особливості:

- державні аудитори не можуть відмовитися від прийняття завдання чи від участі в аудиті внаслідок дії певних обставин, виконують завдання виключно з надання достатньої впевненості, можуть поєднувати завдання з фінансового аудиту з аудитом ефективності чи аудитом відповідності;

Рисунок 3 – Організаційна структура системи державного аудиту в Україні

Джерело: розроблено автором.

- предмет державного фінансового аудиту часто включає, крім фінансових звітів, бюджетні операції, кошториси, гранти тощо;
- повноваження державних аудиторів із зв'язків більш широкі за рахунок обов'язкової взаємодії з законодавчою владою, регуляторами, фінансовими установами тощо;
- наявність характерних сфер ризику, де є підвищені загрози шахрайства (державні закупівлі, приватизація, зловживання владою або перевищення повноважень, гранти), специфічний бізнес-ризик – загроза того, що урядові програми, заходи, стратегії не будуть завершені або досягнуті;
- значний вплив на предмет політичного клімату, суспільного інтересу, чутливості програм та потенційного недотримання законодавства;
- провідну роль відіграють якісні аспекти суттєвості, невеликі відхилення у сумах можуть не братися до уваги, проте невеликі відхилення відповідності та внутрішнього контролю завжди розглядаються;
- особливості реалізації принципу безперервності діяльності – негативне значення чистих активів / капіталу або відповідна оцінка звітів про фінансовий стан на звітну дату не є підставою для визнання його порушення;
- більша вагомість внутрішнього аудиту, який часто є обов'язковим; значна увага приділяється недолікам внутрішнього аудиту, виправлення яких сприяє підвищенню якості державного фінансового аудиту;
- модифікація звіту обмежується думкою з застереженням і негативною думкою, від надання висновку неможливо відмовитися тощо.

Зазначені особливості мають бути враховані при розробці відповідних національних стандартів, заснованих на 3-му рівні ISSAI.

Доведено, що між державним фінансовим аудитом і державним аудитом ефективності існують принципові відмінності, які обумовлюють їх визнання різними формами державного аудиту, що потребує внесення змін у вітчизняні нормативно-правові акти. Організація і проведення державного аудиту ефективності характеризується наявністю особливих підходів до вибору теми, формулювання цілей аудиту, визначення методів його проведення і критеріїв.

При розробці національних стандартів державного аудиту необхідно врахувати те, що державний аудит ефективності вимагає загальних підходів і не може спиратися на надто детально розроблені стандарти, що заважатиме застосуванню творчого підходу аудиторами та їх професіоналізму. Разом з тим це є найбільш перспективний і складний напрямок реалізації державного аудиту.

Запропоновано алгоритм проведення аудиту ефективності, який передбачає здійснення таких основних етапів: а) планування – вибір теми, попереднє дослідження та проектування аудиту; б) проведення аудиту – збирання і аналіз даних та інформації; в) звітність – представлення результатів аудиту у вигляді відповідей на питання, висновків і рекомендацій користувачам тощо; г) контроль виконання – визначення того, чи вирішили основні проблеми заходи, вжиті за результатами висновків і рекомендацій. Алгоритм передбачає

ітеративність етапів, оскільки нові ідеї можуть виникнути у процесі аудиту, що викликає потребу у коригуванні плану чи попередньо накресленого висновку.

У більшості випадків державний аудит відповідності є невід'ємною частиною повноважень вищого органу державного аудиту у сфері аудиту суб'єктів державного сектора. Водночас в Україні оцінка відповідності переважно є складовою фінансового аудиту. На підставі аналізу особливостей державного аудиту відповідності як форми державного аудиту запропоновано його відокремлення від державного фінансового аудиту, що вимагає розробки відповідних стандартів.

У розділі 5 “Розвиток методичних основ організації і проведення державного аудиту ефективності” обґрунтовано напрями розвитку методичних основ організації і проведення державного аудиту ефективності, розроблено відповідне методичне забезпечення з урахуванням вимог міжнародних стандартів.

У роботі обґрунтовано проведення процесу планування діяльності Рахункової палати України у такій послідовності: а) розробка стратегії розвитку на найближчі 5–7 років з урахуванням стратегічних пріоритетів розвитку міжнародних організацій (INTOSAI, EUROSAI), повноправним членом яких є Україна; б) формування стратегічного плану, узгодженого з виписаною місією і цілями; в) підготовка щорічних планів відповідно до повноважень палати і стратегічного плану; г) формування поточних планів, що включають різні напрями діяльності (проведення фінансового аудиту, аудиту ефективності, аудиту відповідності, спільних аудитів, виконання інших експертно-аналітичних заходів); д) коригування щорічного і стратегічного плану залежно від результатів поточної діяльності та перегляду пріоритетів.

Дотримання запропонованої ієрархії в системі планування дозволить оптимізувати діяльність Рахункової палати України, узгодити запити суспільства і державних органів з потенційними можливостями вищого органу державного аудиту. У такий спосіб охоплюватимуться контролем найважливіші для держави і суспільства сфери, що забезпечуватиме підвищення ефективності системи державного управління.

Державний аудит ефективності є гнучким у виборі предмета, об'єктів аудиту, методів та суджень, не проводиться на регулярній основі, тому є більш відкритим для суджень та інтерпретацій. Його особливістю є різноманітність і складність розв'язуваних питань, що спричиняє вирішальне значення процедури вибору теми. Державний аудит ефективності має спрямовуватися на сфери, де його проведення може покращувати розвиток економічності, ефективності та результативності і має привести до істотних вигід для системи державного управління, суб'єкта, що підлягає аудиту, або суспільства в цілому. Теми повинні бути обрані на основі проблеми та / або оцінки ризику та суттєвості або значущості (не тільки фінансові показники, а й соціальні та / чи політичні). Увага зосереджується на результатах, отриманих на основі застосування державної політики.

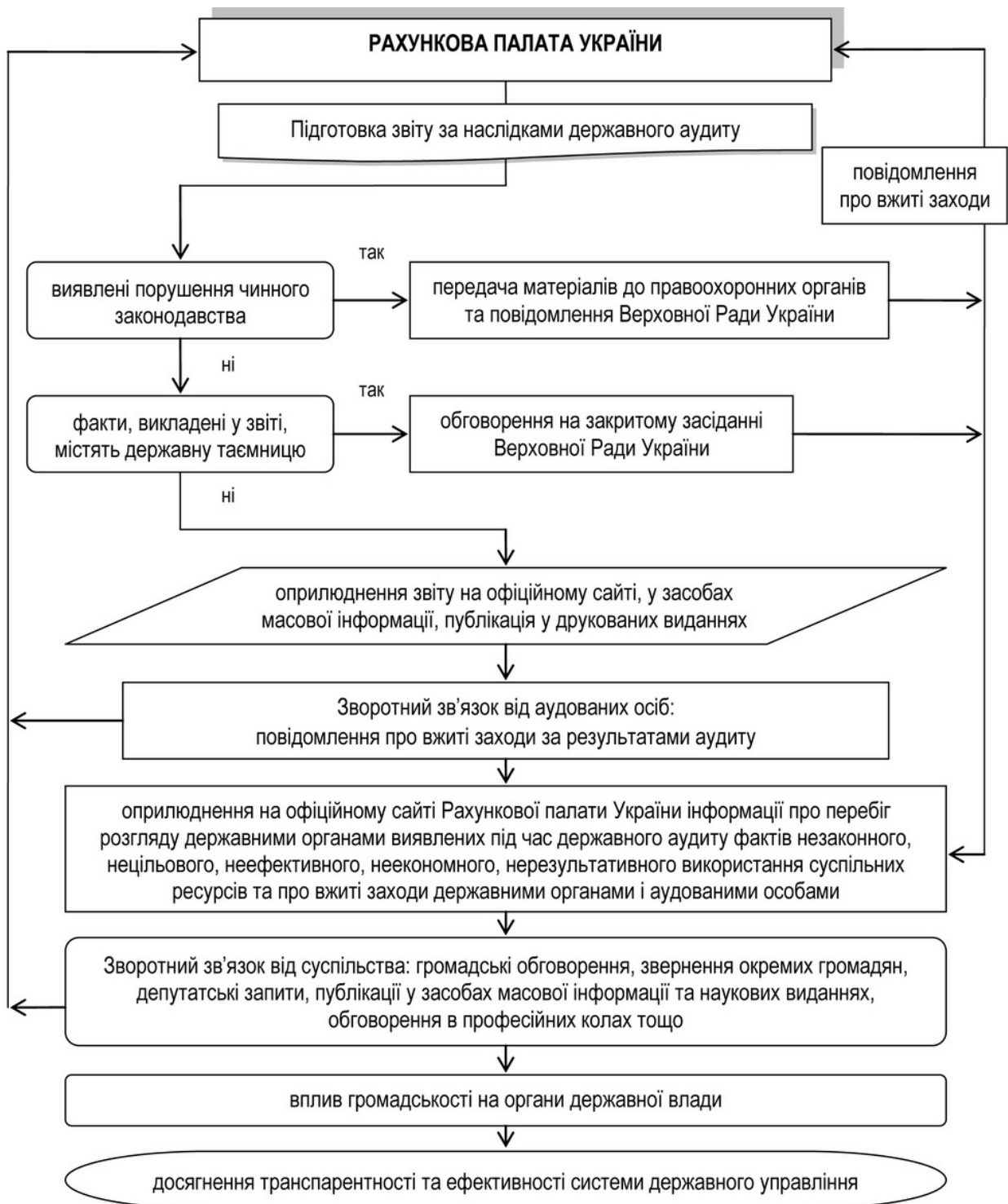
Для внесення пропозицій щодо розробки методики державного аудиту ефективності в роботі було опрацьовано за проблемно-орієнтованим підходом актуальну проблему пасажирських автотранспортних перевезень, яка останніми роками не потрапляла до поля зору Рахункової палати України, але водночас має великий розголос у засобах масової інформації, професійних колах і громадськості. Також враховано, що більшість підприємств пасажирського автотранспорту і, навіть, приватні перевізники є одержувачами бюджетних коштів. Для підтвердження значущості обраної для проведення державного аудиту ефективності теми в роботі запропоновано проведення SWOT-аналізу, результати якого покладаються в основу складання стратегії та плану аудиторського дослідження.

На підставі проведеного аналізу особливостей діяльності і фінансування підприємств пасажирського автотранспорту, визначення кола актуальних проблем галузі в роботі сформульовано ключові параметри державного аудиту ефективності – назва заходу, об'єкти, цілі, завдання і орієнтовні критерії, викладені в авторській розробці Проекту обґрунтування теми та Проекту плану аудиту ефективності державної політики у галузі пасажирських автотранспортних перевезень. Реалізація вказаних розробок дає змогу провести аналіз ефективності державної політики регулювання ринку пасажирських автотранспортних послуг, оцінку економічності та ефективності системи пільг населенню для проїзду у пасажирському автотранспорті, оцінку ефективності використання одержувачами бюджетних коштів – підприємствами пасажирського автотранспорту субвенції на компенсацію за пільговий проїзд окремих категорій громадян.

В Україні не існує практики відкритої публікації Рахунковою палатою повних звітів, яка на своєму офіційному сайті лише оприлюднює стислі прес-релізи щодо підсумків проведених аудитів. При цьому нерозкритими залишаються критерії аудиту, доказова база, умовиводи аудиторів та інша істотна інформація, що не сприяє підвищенню довіри суспільства до проведених державних аудитів, а також розвитку самих державних аудиторів. Написання звітів, що будуть доступні широкому загалу, спонукає аудиторів до підвищення своєї майстерності, оскільки висуває вимоги до точності, логічності викладеної інформації, доступності її для розуміння більшого числа користувачів, відповідальності за власні висновки тощо. В роботі було запропоновано запровадження практики оприлюднення повних висновків з проведених Рахунковою палатою України аудитів.

Внесено пропозиції щодо алгоритму контролю виконання рекомендацій Рахунковою палатою України з огляду на вимоги стандартів ISSAI та сучасні потреби громадянського суспільства (рис. 4).

Для того, щоб цей механізм був дієвим, необхідно забезпечити беззаперечне дотримання вимог аудиторськими особами та всіма державними органами щодо вжиття заходів за результатами проведених аудитів та повідомлення Рахункової палати України про це з наступним оприлюдненням для громадськості.

Рисунок 4 – Алгоритм контролю виконання рекомендацій Рахунковою палатою України

Джерело: розроблено автором.

Для цього запропоновано внесення відповідних змін у законодавчі акти, зокрема у Закон України “Про Рахункову палату” в частині реагування державних органів на постанови та висновки Колегії Рахункової палати України.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і вирішення наукової проблеми, що полягає в удосконаленні теоретичних, методологічних та організаційних засад, розробці науково-методичного забезпечення державного аудиту в Україні, а також у визначенні перспективних напрямів його розвитку.

Основні висновки виконаної дисертаційної роботи полягають у такому:

1. На підставі ретроспективи контролю державних фінансів встановлено, що виникнення та існування державного аудиту як виду контролю має об'єктивне підґрунтя. Виділено чотири основні періоди становлення і розвитку державного аудиту в світі. Доведено, що останній етап, який розпочався на початку ХХІ ст., характеризується зміною підходів до організації державного аудиту, що супроводжується: оновленням повноважень вищих контрольних органів зарубіжних країн; розробкою стандартів державного аудиту з урахуванням глобальних потреб розвитку цивілізації; розширенням кола підконтрольних суб'єктів.

Україна внаслідок перебування у складі СРСР на тривалий період була виключена з процесу утворення незалежних контрольних інституцій. З її переходом до ринкової економіки загострились проблеми відсутності науково-теоретичного підґрунтя трансформацій системи контролю державних фінансів, неузгодженість законодавчих новацій, відставання теоретичних досліджень від практики застосування державного аудиту в Україні. Зазначене викликало необхідність покладення системного підходу в основу дослідження основних понять теорії державного аудиту, застосування якого дозволило визначити основні елементи теоретичних, методологічних і організаційних засад, взаємозв'язок яких обумовив логіку і структуру роботи.

2. Доведено, що, незважаючи на зміну соціально-економічного устрою і тривалий процес трансформації вітчизняної системи фінансового контролю, науковці часто ототожнюють поняття “фінансовий контроль”, “державний фінансовий контроль”, “контроль державних фінансів”, а введення в обіг нових понять, які об'єктивно відображають еволюцію контролю як науки на сучасному етапі розвитку суспільства, лише посилює плутанину.

З метою розмежування та упорядкування використовуваної термінології, з урахуванням основних функцій і задач державного аудиту, в роботі сформульовано визначення державного аудиту як виду контролю, що проводиться спеціалізованим органом, наділеним особливими конституційними повноваженнями, і спрямований на визначення відповідності управління суспільними ресурсами встановленим критеріям. Обґрунтовано подальший розвиток державного аудиту у напрямку розширення його предмета і об'єктів.

3. Доведено доцільність визначення постулатів державного аудиту з метою покладення їх в основу філософії державного аудиту. Відповідно було науково обґрунтовано класичні постулати аудиту, які зберігають свою істинність для сфери державного аудиту, та сформульовано три постулати з урахуванням особливих мети і завдань державного аудиту. Охарактеризовано

основоположні принципи державного аудиту – незалежність, об'єктивність, системність, комплексність, компетентність, гласність та ефективність.

4. Обґрунтовано класифікацію видів і форм державного аудиту на підставі філософського трактування їх сутності та з урахуванням змістовної наповненості поняття “державний аудит”: за видами – національний і міжнародний; за формами – фінансовий аудит, аудит відповідності та аудит ефективності. Доведено недоцільність введення в обіг нових понять соціального, кабінетного, екологічного, управлінського, ІТ-аудиту та інших, що зустрічаються у вітчизняній науково-практичній літературі та в окремих законодавчо-нормативних актах у сфері державного аудиту, у зв'язку з тим, що ці терміни відображають у назві об'єкти і завдання державного аудиту.

5. Проведено ґрунтовний аналіз правового забезпечення державного аудиту. Встановлено, що підвалини становлення державного аудиту в Україні було закладено лише у 1996 р. з прийняттям Конституції України та створенням інституту Рахункової палати. Недоліком залишається чітко не прописаний статус Рахункової палати України як вищого органу державного аудиту в країні, що обмежує її у розвитку та викликає правові колізії у зв'язку з поділом функцій і повноважень між різними контрольними органами.

На підставі проведеного аналізу законодавчо визначених термінів у сфері контролю державних фінансів встановлено відсутність нормативного закріплення понять, що мали бути імплементовані відповідно до світових стандартів, а також відмінність трактування різними нормативними документами одних і тих же термінів. Реалізація внесених пропозицій щодо удосконалення законодавчого і нормативного забезпечення державного аудиту дозволить вирішити організаційно-правові проблеми функціонування системи державного аудиту в Україні.

6. За результатами аналізу діяльності Рахункової палати України і Державної фінансової інспекції України встановлено загальну тенденцію останніх років до перевищення неефективного використання коштів над незаконним і нецільовим їх використанням та зростання результативності контрольних заходів на фоні стабільно високого рівня кількості виявлених порушень і погіршення ситуації з їх усуненням і реагуванням на їх виявлення. Незначна ефективність контрольно-аналітичних заходів, що проводяться відповідними органами, підтверджує необхідність застосування системного підходу до трансформацій у цій сфері з урахуванням міжнародних стандартів та передового світового досвіду.

7. Визначено, що передумови становлення і розвитку вітчизняного державного аудиту є багатоаспектними, напряму пов'язані з трансформаційними процесами у суспільстві, включають в себе макро- і мікрорівень, потребують комплексних зусиль законодавців, представників влади, громадських організацій, науковців, фахівців різних напрямів і спеціалізацій тощо. Запропоновано ідентифікувати передумови, достатні для становлення і необхідні для подальшого розвитку вітчизняного державного аудиту, з їх поділом на суспільно-економічні, інституційні, організаційні, інформаційно-технічні та наукові. Врахування

визначених передумов забезпечить гармонійний розвиток інституту державного аудиту відповідно до сучасних вимог.

8. Сформульовано критерії ефективності системи державного аудиту на підставі проведеного критичного аналізу існуючих методичних підходів до оцінки ефективності у сфері контролю державних фінансів. Аргументовано, що застосування виключно кількісного підходу до вибору критеріїв в більшості випадків робить їх доволі умовними і не дозволяє повною мірою оцінити всі ефекти від запровадження системи. Запропоновано для оцінки ефективності державного аудиту використання системи кількісних і якісних показників, що базуються на досягненні економічного, соціального, організаційного, інституційного та інших ефектів і ув'язані з оцінкою якості державного аудиту.

9. На підставі огляду літературних джерел, критичної оцінки точок зору різних науковців і з урахуванням особливостей державного аудиту, що відрізняють його і від державного фінансового контролю, і від аудиту, обґрунтовано доцільність поділу методів у державному аудиті на загальнонаукові та спеціальні. Встановлено, що перелік методів, які використовуються у державному аудиті, не є вичерпним, поєднує в собі не лише методи державного фінансового контролю і аудиту, а й методи, характерні для інших галузей наукових знань. Наголошено, що застосування конкретного методу (чи групи методів) залежить від форми державного аудиту і має характеризуватись об'єктивністю, точністю, надійністю результатів і репрезентативністю.

10. У зв'язку з оновленням у 2013 р. фундаментальних принципів державного аудиту Міжнародних стандартів вищих органів державного аудиту проведено аналіз ступеня готовності системи державного аудиту в Україні до запровадження стандартів ISSAI, на підставі якого сформульовано підходи до реалізації концептуальних змін у напрямку прийняття національних стандартів державного аудиту, заснованих на третьому рівні ISSAI.

11. Встановлено, що суттєвість і ризики в державному аудиті мають низку особливостей, які враховують специфіку аудиту в суспільному секторі. Притаманні цьому сектору ризики пов'язані з такими питаннями, як політичний клімат, суспільний інтерес, чутливість програм, потенційне недотримання законодавства тощо. Внесено пропозиції щодо визначення особливостей ризиків, що впливатимуть на планування і підготовку аудитів, застосування Класифікатора відхилень, розробки карт професійних ризиків. Практична реалізація внесених пропозицій дозволить підтвердити правильність оцінки ризику аудитором і уточнити порядок його дій з метою зниження передбачуваного ризику, забезпечить якісне планування і підготовку аудитів.

12. Визначено, що якість державного аудиту – це його здатність задовольнити суспільні потреби у достовірній, повній, точній і своєчасній інформації про те, як здійснюється державне управління. Вітчизняна система контролю якості державного аудиту чітко не сформована, існують лише окремі її елементи. Впровадження запропонованої організаційно-функціональної структури системи контролю якості та відповідного методичного забезпечення

її функціонування дозволять підвищити прозорість діяльності Рахункової палати України та забезпечити довіру суспільства до інституту державного аудиту.

13. З метою створення інституту незалежного державного аудиту, який забезпечуватиме законне, ефективне, економне і прозоре управління суспільними ресурсами і надаватиме повну, своєчасну і достовірну інформацію про це громадськості, сформульовано концептуальний підхід до розробки стратегії формування і розвитку системи державного аудиту в Україні.

Запропоновано організаційну структуру системи державного аудиту на підставі аналізу вимог стандартів ISSAI, досвіду організації систем державного аудиту інших країн, зіставлення їх з чинними вимогами вітчизняного законодавства у сфері контролю державних фінансів та стратегічними цілями розвитку системи державного аудиту. Доведено, що запропонована організаційна структура системи державного аудиту відповідає вимогам міжнародних стандартів, прикладам кращої практики і здатна виконувати покладені на неї функції, проте потребує відпрацювання механізмів взаємодії окремих її елементів між собою.

У зв'язку з цим розроблено проект Стандарту “Порядок залучення приватних аудиторів до проведення державного аудиту”, що дозволить розширити можливості Рахункової палати України і підвищити ефективність функціонування системи державного аудиту в цілому. Залучення до проведення контрольних заходів приватних аудиторів має проводитись з дотриманням принципів державного аудиту, контролем якості з боку Рахункової палати України і доречно не для всіх об'єктів державного аудиту.

14. На підставі аналізу проблем забезпечення повноцінної діяльності Рахункової палати України як незалежного вищого органу державного аудиту, що відповідає світовим стандартам, внесено пропозиції щодо забезпечення незалежності державного аудиту на сучасному етапі інституційного розвитку Рахункової палати України. Втілення пропозицій забезпечить збалансованість, надійність і об'єктивність висновків державних аудиторів, слугуватиме укріпленню довіри громадян до інституту державного аудиту.

15. За результатами функціональної оцінки діяльності Рахункової палати України за статусом, взаємовідносинами з парламентом і урядом, масштабом повноважень, організаційною структурою і персоналом, стандартами діяльності, гласністю та інформаційно-технічним забезпеченням розроблено конкретні пропозиції щодо підвищення якості функціонування палати як вищого органу державного аудиту.

Розкрито основні напрямки взаємодії між Рахунковою палатою України та Державною фінансовою інспекцією України, зокрема: стандарти, планування, контроль якості, навчання та обмін досвідом, обмін інформацією, консультування, спільні заходи.

16. Враховуючи оновлені вимоги стандартів ISSAI, сформульовано методологічні засади організації та проведення основних форм державного аудиту, обґрунтовано їх розмежування на практичному рівні з урахуванням кращої практики вищих органів державного аудиту. Визначено принципи

відмінності між фінансовим аудитом у приватному та державному секторах, що стосуються: завдання, предмета, повноважень аудиторів, ризиків, суттєвості, прояву концепції безперервності діяльності, взаємозв'язку з внутрішнім аудитом, звітів, наслідків аудиту.

Запропоновано напрями удосконалення організації і методики державного аудиту ефективності, що полягають у розробці алгоритму його проведення. На підставі визначення державного аудиту відповідності як форми державного аудиту обґрунтовано його відокремлення від інших форм державного аудиту, що вимагає розробки відповідних національних стандартів.

17. Обґрунтовано послідовність процесу планування діяльності Рахункової палати України, дотримання якої дозволить оптимізувати функціонування палати, узгодити запити суспільства і державних органів з потенційними можливостями вищого органу державного аудиту. Для підтвердження значущості обраної теми для проведення державного аудиту ефективності запропоновано проведення SWOT-аналізу, результати якого покладаються в основу стратегії та плану аудиторського дослідження. Розроблено Проект обґрунтування теми та Проект плану аудиту ефективності державної політики у галузі пасажирських автотранспортних перевезень. Реалізація вказаних розробок дає змогу провести аналіз ефективності державної політики регулювання ринку пасажирських автотранспортних послуг, оцінку економічності та ефективності системи пільг населенню для проїзду у пасажирському автотранспорті, оцінку ефективності використання одержувачами бюджетних коштів – підприємствами пасажирського автотранспорту субвенції на компенсацію за пільговий проїзд окремих категорій громадян.

18. Внесено пропозиції щодо алгоритму контролю виконання рекомендацій Рахункової палати України з огляду на вимоги стандартів ISSAI та сучасні потреби громадянського суспільства. Для забезпечення його дієвості запропоновано внесення відповідних змін у законодавчі акти, зокрема у Закон України “Про Рахункову палату” в частині реагування державних органів на постанови та висновки Колегії Рахункової палати України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Монографії

1. Слободяник Ю. Б. Формування системи державного аудиту в Україні : монографія / Ю. Б. Слободяник. – Суми : ФОП Наталуха А. С., 2014. – 321 с. – ISBN 978-966-2746-03-7 (17,0 друк. арк.).
2. Слободяник Ю. Б. Фінансовий механізм функціонування підприємств пасажирського автотранспорту в сучасних умовах / Ю. Б. Слободяник. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 162 с. – ISBN 978-966-8958-11-3 (10,0 друк. арк.).
3. Актуальні питання розвитку сучасної економіки : монографія / [Ю. Б. Слободяник та ін.] ; ред. О. О. Непочатенко, Ю. О. Нестерчук. – Частина 2. – Умань : Видавець “Сочінський”, 2011. – 390 с. – ISBN 978-966-1604-78-9 (22,66 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,38 друк. арк.: розділ 3.8 “Система державного аудиту в Україні”. – С. 28–33.*

4. Аспекти соціально-економічного розвитку транзитивної економіки : монографія / [Ю. Б. Слободяник та ін.] ; під ред. д.е.н., професора О. О. Непочатенко. – Частина 1. – Умань : Видавець “Сочінський”, 2011. – 288 с. – ISBN 978-966-1604-89-5 (16,74 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,37 друк. арк.: розділ 1.14 “Державний аудит бюджетних надходжень”.* – С. 90–96.
5. Розвиток обліку та аудиту як основи інформаційно-аналітичної системи підприємства України : кол. монографія / [Ю. Б. Слободяник та ін.] ; за ред. С. А. Меховича, В. О. Матросової, Н. Ю. Єршової. – Харків : НТУ “ХПІ”, 2011. – 431 с. – ISBN 978-966-2579-95-6 (10,61 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,26 друк. арк.: у розділі 1.2 “Стан впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності у реальному секторі економіки України” визначено стратегічні напрями переведення бюджетних установ на міжнародні стандарти обліку і звітності.* – С. 19–28.
6. Становлення економіки України у післякризовий період: ризики та проблеми розвитку : монографія / [Ю. Б. Слободяник та ін.] ; під ред. д.е.н., професора О. О. Непочатенко. – Частина 2. – Умань : Видавець “Сочінський”, 2012. – 416 с. – ISBN 978-966-2643-21-3 (24,18 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,37 друк. арк.: розділ 5.21 “Актуальні питання розвитку аудиту як професійної діяльності”.* – С. 186–191.
7. Стан та перспективи розвитку фінансової системи України : монографія / [Ю. Б. Слободяник та ін.] ; під ред. д.е.н., професора О. О. Непочатенко. – Умань : Видавець “Сочінський”, 2012. – 324 с. – ISBN 978-966-2643-45-9 (18,83 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,36 друк. арк.: розділ 1.6 “Проблеми забезпечення якості зовнішнього аудиту державних фінансів”.* – С. 52–57.

***Статті у виданнях іноземних держав та у виданнях України,
які включені до міжнародних наукометричних баз***

8. Слободяник Ю. Б. Розвиток внутрішнього державного аудиту / Ю. Б. Слободяник // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 5 (119). – С. 252–256 (0,31 друк. арк.).
9. Слободяник Ю. Б. Особенности и проблемы конвергенции национальных и международных стандартов учета и отчетности в Украине / Ю. Б. Слободяник, Ю. Н. Тимошенко // Международный бухгалтерский учет. – 2012. – № 22 (220). – С. 58–64 (0,64 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,32 друк. арк.: визначено проблеми регламентації та обґрунтовано порядок застосування форм фінансової звітності за МСФЗ.*
10. Слободяник Ю. Б. Проблемы и перспективы оценки и аудита стоимости нефинансовых активов в условиях применения МСФО / Ю. Б. Слободяник, Ю. Н. Тимошенко // Международный бухгалтерский учет. – 2013. – № 1 (247). – С. 50–55 (0,60 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,30 друк. арк.: сформульовано нові задачі аудиту оцінки нефінансових активів у державному та комерційному секторах в умовах застосування МСФЗ.*

11. Слободяник Ю. Б. Некоммерческие организации в Украине: бухгалтерский учет, налогообложение и аудит / Ю. Б. Слободяник // Бухгалтерский учет в бюджетных и некоммерческих организациях. – 2013. – № 6 (318). – С. 29–36 (0,62 друк. арк.).
12. Слободяник Ю. Б. Види і форми державного аудиту / Ю. Б. Слободяник // Бізнес Інформ. – 2013. – № 4. – С. 351–356 (0,56 друк. арк.).
13. Слободяник Ю. Б. Развитие государственного аудита бюджетных учреждений и организаций в Украине / Ю. Б. Слободяник // Бухгалтерский учет в бюджетных и некоммерческих организациях. – 2013. – № 17 (329). – С. 34–40 (0,61 друк. арк.).
14. Слободяник Ю. Б. Сутність державного аудиту / В. Ф. Максимова, Ю. Б. Слободяник // Бізнес Інформ. – 2013. – № 11. – С. 319–323 (0,54 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,27 друк. арк.: обґрунтовано авторське розуміння ролі та змісту державного аудиту, проведено зіставлення аудиту і контролю у сфері державних фінансів за основними параметрами.*
15. Слободяник Ю. Б. Системний підхід до розвитку державного аудиту в Україні / В. Ф. Максимова, Ю. Б. Слободяник // Облік і фінанси. – 2013. – № 4(62). – С. 114–120 (0,69 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,35 друк. арк.: проаналізовано сучасний етап трансформації вітчизняної системи контролю державних фінансів, визначено склад проблем у сфері державного аудиту та запропоновано шляхи їх вирішення за системним підходом.*

Статті у наукових фахових виданнях

16. Слободяник Ю. Б. Особливості розрахунку компенсацій за безкоштовний проїзд пільгових категорій громадян на підприємствах пасажирського автотранспорту / Слободяник Ю. Б. // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. – Т. 15. – Суми : УАБС НБУ, 2006. – С. 76–83 (0,41 друк. арк.).
17. Слободяник Ю. Б. Особливості формування специфічної звітності підприємств пасажирського автотранспорту / Слободяник Ю. Б. // Економіка: проблеми теорії та практики : збірник наукових праць. – Вип. 229. – Т. 1. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2007. – С. 13–19 (0,37 друк. арк.).
18. Слободяник Ю. Б. Становлення та розвиток поняття “фінансовий механізм підприємств” / Ю. Б. Слободяник // Економіка: проблеми теорії та практики : збірник наукових праць. – Вип. 224. – Т. 4. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2007. – С. 1065–1075 (0,48 друк. арк.).
19. Слободяник Ю. Б. Напрями реалізації державного аудиту в Україні / Ю. Б. Слободяник // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. Т. 22. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – С. 197–200 (0,21 друк. арк.).
20. Слободяник Ю. Б. Актуальні проблеми запровадження державного аудиту в Україні / Ю. Б. Слободяник, Ж. А. Жирна // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Фінансовий ринок України: глобалізація та євроінтеграція : збірник наукових праць. – Вип. 1 (69). – Львів : Ін-т

- регіональних досліджень НАН України, 2008. – С. 467–472 (0,35 друк. арк.).
Особистий внесок здобувача – 0,20 друк. арк.: визначено мету, об'єкт і основні принципи державного аудиту.
21. Слободяник Ю. Б. Зовнішній аудит Національного банку України / Ю. Б. Слободяник // Вісник Хмельницького національного університету. – 2008. – № 6. – Т. 3 (124). – С. 152–154 (0,30 друк. арк.).
  22. Слободяник Ю. Б. Правовий статус аудиту в системі державного фінансового контролю / Ю. Б. Слободяник // Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ “ХПІ”. – 2008. – № 54 (3). – С. 66–69 (0,30 друк. арк.).
  23. Слободяник Ю. Б. Розвиток зовнішнього незалежного контролю державних фінансів в Україні / Ю. Б. Слободяник // Бизнес Информ. – 2009. – № 11(2). – С. 89–91 (0,20 друк. арк.).
  24. Слободяник Ю. Б. Інтелектуальна власність на основі математичної моделі бухгалтерського обліку / Богданов О. В., Романова В. А., Слободяник Ю. Б. // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2009. – Вип. 27. – С. 116–120 (0,24 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,08 друк. арк.: досліджено можливості моделювання інтелектуальної власності соціальної людини за допомогою математичної моделі бухгалтерського обліку.*
  25. Слободяник Ю. Б. Організація облікової політики в Україні: проблеми гармонізації / Ю. Б. Слободяник, Ю. О. Хоменко // Вісник Української академії банківської справи. – 2010. – № 1 (28). – С. 14–18 (0,48 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,24 друк. арк.: визначено проблеми формування облікової політики та її гармонізації з міжнародними стандартами.*
  26. Слободяник Ю. Б. Інститут державного аудиту в умовах побудови економіки знань / Ю. Б. Слободяник // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Фінансовий ринок України: стабілізація та євроінтеграція : збірник наукових праць / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: відп. ред. Є. І. Бойко. – Львів, 2010. – Вип. 1 (81). – С. 416–423 (0,42 друк. арк.).
  27. Слободяник Ю. Б. Проблеми ефективності системи державного контролю у контексті забезпечення сталого розвитку економіки України / Ю. Б. Слободяник // Економічні науки Серія “Облік і фінанси” : збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – Вип. 7 (25). – Ч. 5. – 2010. – С. 296–304 (0,39 друк. арк.).
  28. Слободяник Ю. Б. Стан і перспективи розвитку системи контролю державних фінансів в Україні / Ю. Б. Слободяник // Науковий вісник. Економічні науки. – 2010. – Вип. 2 (19). – С. 104–112 (0,46 друк. арк.).
  29. Слободяник Ю. Б. Незалежність вищого органу державного аудиту / Ю. Б. Слободяник // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2010. – № 3 (9). – С. 270–273 (0,42 друк. арк.).

30. Слободяник Ю. Б. Стратегія формування і розвитку системи державного аудиту в Україні / Ю. Б. Слободяник // Науковий вісник Ужгородського університету. – (Серія “Економіка”). – 2011. – № 33. – Ч. 1. – С. 193–196 (0,42 друк. арк.).
31. Слободяник Ю. Б. Державний аудит місцевих бюджетів / Ю. Б. Слободяник // Наукові записки. – (Серія “Економіка”). Фінансова система України : збірник наукових праць. – 2011. – Вип. 16. – С. 410–414 (0,33 друк. арк.).
32. Слободяник Ю. Б. Державний аудит програм економічного і соціального розвитку / Ю. Б. Слободяник // Інноваційна економіка. – 2011. – № 4 (23). – С. 19–21 (0,31 друк. арк.).
33. Слободяник Ю. Б. Внутрішній і зовнішній державний аудит: організаційно-правові аспекти / Ю. Б. Слободяник // Економічний простір. – 2011. – № 49. – С. 159–165 (0,32 друк. арк.).
34. Слободяник Ю. Б. Інституційний розвиток Рахункової палати України / Ю. Б. Слободяник // Економічні науки Серія “Облік і фінанси” : збірник наукових праць / Луцький національний технічний університет. – Вип. 8 (29). – Ч. 4. – 2011. – С. 183–188 (0,30 друк. арк.).
35. Слободяник Ю. Б. Гармонізація податкового та бухгалтерського обліку в контексті забезпечення ефективної діяльності суб’єктів господарювання / О. В. Кравченко, Ю. Б. Слободяник, Ю. М. Тимошенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 5. – Т. 2. – С. 15–19 (0,51 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,17 друк. арк.: обґрунтовано необхідність реформ у системі обліку, звітності й оподаткування, спрямованих на гармонізацію, визначено вплив змін у нормативному регулюванні податків та їх обліку на якість фінансової звітності.*
36. Слободяник Ю. Б. Державний аудит бюджетних установ і організацій / Ю. Б. Слободяник // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2012. – № 1 (13). – С. 228–231 (0,44 друк. арк.).
37. Слободяник Ю. Б. Міжнародний досвід організації системи державного аудиту / Ю. Б. Слободяник // Економічні науки. – (Серія “Облік і фінанси”) : збірник наукових праць / Луцький національний технічний університет. – Вип. 9 (33). – Ч. 4. – 2012. – С. 358–370 (0,64 друк. арк.).
38. Слободяник Ю. Б. Професійні стандарти державного аудиту / Ю. Б. Слободяник // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2012. – № 3 (15). – С. 249–252 (0,47 друк. арк.).
39. Слободяник Ю. Б. Забезпечення контролю якості державного аудиту / Ю. Б. Слободяник // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір : збірник наукових праць / НАН України. Ін-т регіональних досліджень ; редкол. : відп. ред. В. С. Кравців. – Львів, 2013. – Вип. 1 (99). – С. 483–490 (0,39 друк. арк.).

Статті в інших наукових виданнях

40. Слободяник Ю. Б. Сутність і принципи державного фінансового аудиту / Ю. Б. Слободяник // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації : зб. наук. пр. / Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. – К., 2008. – вип. 2. – С. 65–69 (0,43 друк. арк.).
41. Слободяник Ю. Б. Формирование системы внешнего и внутреннего контроля государственных финансов в Украине / Ю. Б. Слободяник // Теоретические и прикладные аспекты современной экономики : межвузовский сборник научных трудов. – 2010. – Вып. 1. – С. 469–475 (0,41 друк. арк.).
42. Слободяник Ю. Б. Проблеми забезпечення функціонування вищого органу контролю державних фінансів / Ю. Б. Слободяник // Фінансова система держави: проблеми та перспективи розвитку : збірник наукових праць. – 2011. – С. 112–115 (0,21 друк. арк.).
43. Слободяник Ю. Б. Развитие системы государственного аудита в Украине в условиях глобализации экономических процессов / Ю. Б. Слободяник // Развитие учетно-аналитической и контрольной системы в условиях глобализации экономических процессов : сб. науч. ст. / под общ. ред. Т. Г. Шешуковой ; Перм. Гос. Ун-т. – Пермь, 2011. – С. 241–248 (0,40 друк. арк.).
44. Слободяник Ю. Б. Контроль якості державного аудиту [Електронний ресурс] / Ю. Б. Слободяник // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К. – Режим доступа : URL: www.es.rae.ru/mino/158-1171 (0,29 друк. арк.).
45. Слободяник Ю. Б. Предмет і об'єкти державного аудиту / Ю. Б. Слободяник // Вісник ОНУ імені І. І. Мечнікова. – 2013. – Т. 18. – Вип. 2/1. – С. 154–158 (0,71 друк. арк.).

Статті та тези доповідей за матеріалами наукових конференцій

46. Слободяник Ю. Б. Перспективи розвитку державного аудиту в Україні / Ю. Б. Слободяник // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (30–31 жовтня 2008 р.). – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2008. – Т. 2.– С. 19 (0,08 друк. арк.).
47. Слободяник Ю. Б. Пріоритетні напрямки розвитку державного фінансового контролю в Україні / Ю. Б. Слободяник // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції “Стратегія розвитку України в глобальному середовищі”. Т. 1. – Сімферополь : ЦРОНІ, 2008. – С. 160–162 (0,18 друк. арк.).
48. Слободяник Ю. Б. Проблемы и перспективы развития государственного аудита в Украине / Ю. Б. Слободяник // Актуальные проблемы учета, экономического анализа и финансово-хозяйственного контроля деятельности организаций : материалы II Международной научно-практической конференции, посвященной 70-летию профессора

- Л. Т. Гиляровской : в 2-х ч. / Воронежский государственный университет. – Воронеж : Издательско-полиграфический центр Воронежского государственного университета, 2009. – Ч. 2. – С. 285–287 (0,20 друк. арк.).
49. Слободяник Ю. Б. Проблеми становлення державного аудиту в Україні / Ю. Б. Слободяник // Устойчивое развитие экономики: состояние, проблемы, перспективы: материалы Третьей международной научно-практической конференции, УО “Полесский государственный университет”, г. Пинск, 23–25 апреля 2009 г. / Национальный банк Республики Беларусь. – Пинск : ПолесГУ, 2009. – С. 106–107 (0,17 друк. арк.).
50. Слободяник Ю. Б. Державний аудит як інструмент зміцнення економічної безпеки України / Ю. Б. Слободяник // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Економічна безпека і проблеми господарсько-політичної трансформації соціально-економічних систем». – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. – С. 128–131 (0,17 друк. арк.).
51. Слободяник Ю. Б. Інститут державного аудиту / Ю. Б. Слободяник // Перспективи розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конф. (26-27 травня 2009 р.) / відп. ред. Л. Г. Ліпич. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – С. 390–391 (0,08 друк. арк.).
52. Слободяник Ю. Б. Аудит ефективності управління державною власністю / Ю. Б. Слободяник // Модернізація суспільного сектору економіки в умовах глобальних змін : збірник матеріалів доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 22-23 жовтня 2009 року) / відп. ред. А. Ф. Мельник. – Тернопіль : ТНЕУ, 2009. – С. 334–337 (0,23 друк. арк.).
53. Слободяник Ю. Б. Концептуальні засади державного аудиту / Ю. Б. Слободяник // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит в епоху глобальних змін : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. : Київ, 23 жовт. 2009 р. – К. : КНЕУ ; ФПБАУ, 2009. – С. 384–390 (0,39 друк. арк.).
54. Слободяник Ю. Б. Стратегія розвитку державного аудиту в Україні / Ю. Б. Слободяник // Сучасний стан та перспективи розвитку державного контролю і аудиту в Україні : збірник Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. проф. В. Д. Базилевича. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2009. – С. 340-343 (0,16 друк. арк.).
55. Слободяник Ю. Б. Організаційно-правові аспекти реалізації державного аудиту в Україні / Ю. Б. Слободяник // Матеріали за V міжнародна научна практична конференція «Бъдещето проблемите на световната наука – 2009», 17-25 декември 2009. – София : «Бял ГРАД-БГ» ООД. – том 8 Икономики. – С. 43–46 (0,18 друк. арк.).
56. Слободяник Ю. Б. Державний аудит інноваційно-інвестиційної діяльності / Ю. Б. Слободяник // Інноваційно-інвестиційна модель розвитку національної економіки : Матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції : 23 березня 2010 року, Донецьк. – С. 322–326 (0,26 друк. арк.).

57. Слободяник Ю. Б. Розвиток державного аудиту в Україні / Ю. Б. Слободяник // Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація : збірник тез доповідей учасників VIII міжнародної наукової конференції, присвяченої пам'яті д.е.н., професора, заслуженого діяча науки і техніки України Олексія Сергійовича Бородкіна (15.03.1930–14.03.2002), 26 березня 2010 р. – К. – С. 25–26 (0,14 друк. арк.).
58. Слободяник Ю. Б. Трансформація та розвиток системи контролю державних фінансів / Ю. Б. Слободяник // Актуальні проблеми фінансової системи України : збірник тез доповідей та виступів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів і студентів 23 квітня 2010 р. – Черкаси : ЧДТУ. – 2010. – т. II. – С. 122–125 (0,27 друк. арк.).
59. Слободяник Ю. Б. Перспективи розвитку незалежного парламентського контролю в Україні / Ю. Б. Слободяник // Актуальні проблеми учета, економічного аналізу і фінансово-хозяйственного контролю діяльності організацій : матеріали III Міжнарод. науч.-практ. конф., посвященої 50-літтю економічного факультета ВГУ : в 2 ч. – 2010. – Ч. 2. – С. 360–362 (0,18 друк. арк.).
60. Слободяник Ю. Б. Оцінка вартості активів: аспекти гармонізації фінансової і облікової наук / Ю. Б. Слободяник, Ю. М. Тимошенко // Роль і місце бухгалтерського обліку, контролю й аналізу в розвитку економічної науки та практики : Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, 14 травня 2010 р. – К. : КНЕУ, 2010. – С. 146–148 (0,18 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,09 друк. арк.: обґрунтовано необхідність гармонізації підходів до відображення інформації про активи у фінансовій, управлінській, статистичній та інших формах звітності.*
61. Слободяник Ю. Б. Эффективность системы государственного контроля как фактор обеспечения устойчивого развития национальной экономики / Ю. Б. Слободяник // Устойчивое развитие экономики: состояние, проблемы, перспективы : материалы четвертой международной научно-практической конференции, УО «Полесский государственный университет», г. Пинск, 20–22 мая 2010 г. / Национальный банк Республики Беларусь [и др.] ; редкол. : К. К. Шебеко [и др.]. – Пинск : ПолесГУ, 2010. – С. 212–215 (0,30 друк. арк.).
62. Слободяник Ю. Б. Правові аспекти розвитку системи державного аудиту в Україні / Ю. Б. Слободяник // Актуальні проблеми правового регулювання фінансово-кредитних відносин в умовах кризи: практика правозастосування і шляхи її вдосконалення : збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (4–5 червня 2010 року) / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – С. 300–302 (0,14 друк. арк.).
63. Слободяник Ю. Б. Ефективність системи контролю державних фінансів / Ю. Б. Слободяник // Система контролю в умовах глобалізації: закономірності та протиріччя / Матеріали науково-практичної конференції, 11 червня 2010 р. / Тернопільський національний економічний університет /

- Михайло Семенович Пушкар (заг. ред.). – Тернопіль, 2010. – С. 193–197 (0,23 друк. арк.).
64. Слободяник Ю. Б. Формування правового поля імперативного контролю державних фінансів в Україні / Ю. Б. Слободяник // Экономико-правовые исследования в XXI веке: правовое обеспечение экономического суверенитета Украины в условиях углубления международной интеграции : материалы Шестой международной научно-практической интернет-конференции (г. Донецк, 21–30 сентября 2010 г.) / науч. ред. В. К. Мамутов; НАН Украины. Ин-т экономико-правовых исследований. – Донецк : Изд-во “Ноулидж” (донецкое отделение), 2010. – С. 108–110 (0,12 друк. арк.).
65. Слободяник Ю. Б. Актуальні проблеми професійної компетентності державних аудиторів / Ю. Б. Слободяник // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (28–29 жовтня 2010 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС”, 2010. – Т. 2. – С. 194–195 (0,08 друк. арк.).
66. Слободяник Ю. Б. Актуальні проблеми підготовки фахівців з обліку і фінансів / Ю. Б. Слободяник, Ю. М. Тимошенко // Облік, аудит, фінанси: сучасні проблеми теорії, практики та підготовки фахівців : Міжнар. наук.-практ. конф., 28–29 жовтня 2010 р. / редкол. : О. І. Черевко [та ін.] ; Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі. – Х : ХДУХТ, 2010. – С. 272–274 (0,12 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,06 друк. арк.: визначено напрямки реформування освітніх стандартів для забезпечення формування професійних компетенцій при підготовці фахівців з обліку і фінансів.*
67. Слободяник Ю. Б. Роль государственного аудита в обеспечении экономической безопасности регионов / Ю. Б. Слободяник // Учетно-аналитические инструменты прогнозирования экономической безопасности инновационного развития территорий : материалы III Международной научной конференции 26–27 ноября 2010 г. / Астрахан. гос. техн. ун-т. – Астрахань : Изд-во АГТУ, 2013. – С. 247–248 (0,20 друк. арк.).
68. Слободяник Ю. Б. Государственный аудит формирования и использования финансового потенциала региона / Ю. Б. Слободяник // Конкурентный потенциал региона: оценка и эффективность использования : сборник статей Международной научно-практической конференции, 30 ноября 2010 г., Абакан / отв. ред. Н. Ф. Кузнецова. – Абакан : Издательство ГОУ ВПО “Хакасский государственный университет им. Н. Ф. Катанова”, 2010. – С. 96–97 (0,18 друк. арк.).
69. Слободяник Ю. Б. Соціальна роль системи контролю державних фінансів / Ю. Б. Слободяник // Дослідження та оптимізація економічних процесів “Оптимум – 2010” : труди VII Міжнародної науково-практичної конференції 1–3 грудня 2010 р. – Харків : НТУ “ХП”, 2010. – С. 454–455 (0,08 друк. арк.).

70. Слободяник Ю. Б. Трансформація системи контролю державних фінансів в контексті забезпечення сталого розвитку національної економіки / Ю. Б. Слободяник // Важелі і механізми формування сталого розвитку економіки в умовах світової глобалізації : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 9–10 грудня 2010 р. – Ч. 2. – Тернопіль : Крок, 2010. – С. 200–201 (0,14 друк. арк.).
71. Слободяник Ю. Б. Державний аудит неприбуткових установ і організацій [Електронний ресурс] / Ю. Б. Слободяник // Актуальні проблеми обліку та оподаткування неприбуткових організацій : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції: ред. В. С. Пономаренко, А. А. Пилипенко. – Х. : Фактор, 2011. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. – Систем. вимоги : Pentium; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP; Adobe Acrobat Reader. – Назва з контейнера (0,74 друк. арк.).
72. Слободяник Ю. Б. Актуальные проблемы аудита неприбыльных организаций / Ю. Б. Слободяник // Актуальные проблемы учета, экономического анализа и финансово-хозяйственного контроля деятельности организаций : материалы IV Международной научно-практической конференции : в 2 ч. – Воронеж : Воронежский ЦНТИ – филиал ФГУ “РЭА” Минэнерго России, 2011. – Ч. 2. – С. 338–341 (0,18 друк. арк.).
73. Слободяник Ю. Б. Роль державного аудиту в забезпеченні реалізації національної стратегії подолання бідності / Ю. Б. Слободяник // Problems of design and development of human communities self-organization forms materials digest of the 4th International Scientific Conference, Kiev, London, April 21 – April 28, 2011. Political, economic, juridical sciences / All-Ukrainian Academic Union of specialists for professional assessment of scientific research and pedagogical activity; Organizing Commitete: B. Zhitnigor (chairman), S. Godvint, L. Kypreychik, A. Tim, G. Georgio, T. Morgan, S. Serdechnyy, L. Straker – Odessa: InPress, 2011. – P. 115–116 (0,19 друк. арк.).
74. Слободяник Ю. Б. Вплив прийняття Податкового кодексу на систему бухгалтерського обліку і звітності / Ю. Б. Слободяник, О. В. Кравченко, Ю. М. Тимощенко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Євроінтеграційний вибір України та проблеми макроекономіки” (м. Одеса, 21–22 травня 2011 р.). – Одеса : ГО “Центр економічних досліджень та розвитку”, 2011. – С. 90–92 (0,22 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,08 друк. арк.: проаналізовано вплив прийняття Податкового кодексу на систему фінансової звітності суб’єктів господарювання, зокрема бюджетних установ.*
75. Слободяник Ю. Б. Актуальні проблеми правового забезпечення державного контролю бюджетних надходжень / Ю. Б. Слободяник // Актуальні проблеми правового регулювання фінансово-кредитних відносин : тези доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (10–11 червня 2011 року) / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. – С. 190–193 (0,18 друк. арк.).

76. Слободяник Ю. Б. Актуальные проблемы контроля государственных финансов на современном этапе / Ю. Б. Слободяник // Соколовские чтения в Житомире: наследие и развитие идей великого ученого : сборник тезисов научной интернет-конференции, посвященной памяти Заслуженного профессора Житомирского государственного технологического университета Я. В. Соколова. – Житомир : ЖГТУ, 2011. – С. 133–136 (0,25 друк. арк.).
77. Слободяник Ю. Б. Актуальные проблемы и перспективы развития инновационно-креативной экономики в Украине [Электронный ресурс] / Ю. Б. Слободяник // Сборник материалов по итогам Третьей международной научно-практической онлайн-конференции, Москва, 27–30 июля 2011 года / Под общей редакцией профессора О. Н. Мельникова. – М. : Креативная экономика, 2011. – 496 с. – С. 115–121. – <http://www.creativeconomy.ru/articles/21950/> (0,29 друк. арк.).
78. Слободяник Ю. Б. Актуальні проблеми підготовки магістрів з обліку та аудиту / Ю. Б. Слободяник // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (27–28 жовтня 2011 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. – Т. 2. – С. 73–75 (0,09 друк. арк.).
79. Слободяник Ю. Б. Роль внутреннего аудита в развитии экономического потенциала бюджетных учреждений / Ю. Б. Слободяник // Конкурентный потенциал региона: оценка и эффективность использования : сборник статей Международной научно-практической конференции, 10–12 ноября 2011 г., г. Абакан / отв. ред. Н. Ф. Кузнецова. – Абакан : Издательство ФГБОУ ВПО “Хакасский государственный университет им. Н. Ф. Катанова”, 2011. – С. 264–266 (0,19 друк. арк.).
80. Слободяник Ю. Б. Державний аудит лісогосподарств як фактор нарощування еколого-економічного потенціалу країни / Ю. Б. Слободяник, Ю. М. Тимощенко // Запровадження МСФЗ в Україні: проблеми та перспективи для аграрного сектору. VII Міжнародна науково-практична конференція. ННЦ “Інститут аграрної економіки” НААН, 25 листопада 2011 р.: збірник тез виступів / Відпов. за вип. Б. В. Мельничук. – К. : ТОВ “Юр-Агро-Веста”, 2011. – С. 291–293 (0,14 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,07 друк. арк.: обґрунтовано впровадження державного аудиту як впливового фактора розвитку лісового господарства країни.*
81. Слободяник Ю. Б. Сближение национальных и международных стандартов учета и отчетности: опыт Украины / Ю. Б. Слободяник, Ю. Н. Тимощенко // Роль учетных практик в обеспечении устойчивого развития предприятий: Материалы II Международной научно-практической конференции. Москва, РУДН, 25–26 ноября 2011 г. – М. : РУДН, 2011. – С. 349–352 (0,26 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача – 0,13 друк. арк.: проаналізовано процес*

наближення національних і міжнародних стандартів обліку і звітності в Україні.

82. Слободяник Ю. Б. Суттєвість і ризики в державному аудиті / Ю. Б. Слободяник // Актуальні проблеми економіки і управління в сучасних соціально-економічних умовах : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 02–03 жовтня 2012 р. – Дніпропетровськ : Герда, 2012. – С. 312–313 (0,09 друк. арк.).
83. Слободяник Ю. Б. Впровадження професійних стандартів державного аудиту / Ю. Б. Слободяник // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : збірник тез VII Міжнародної науково-практичної конференції 18–19 жовтня 2012 р. – Черкаси : ЧІБС УБС НБУ, 2012. – С. 329–331 (0,14 друк. арк.).
84. Слободяник Ю. Б. Особливості вибіркового дослідження в державному аудиті / Ю. Б. Слободяник // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (8–9 листопада 2012 р.). – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – С. 189–191 (0,09 друк. арк.).
85. Слободяник Ю. Б. Перспективи розвитку інституту державного аудиту в Україні / Ю. Б. Слободяник // Формування інформаційного потенціалу бухгалтерського обліку, контроль, аналіз та аудит в умовах глобальних економічних змін : матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 18–19 квітня 2013 р., ПДАТУ, м. Кам’янець-Подільський. – Тернопіль : Крок, 2013. – С. 335–337 (0,18 друк. арк.).
86. Слободяник Ю. Б. Професійна відповідальність державних аудиторів / Ю. Б. Слободяник // Фінансова система України: проблеми та перспективи розвитку в умовах трансформації соціально-економічних відносин : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (16–18 травня 2013 р., м. Севастополь) / Севастопольський інститут банківської справи Української академії банківської справи Національного банку України ; Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського. – Сімферополь : ТНУ ім. В. І. Вернадського, 2013. – С. 270–272 (0,14 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Слободяник Ю. Б. Державний аудит в Україні: теорія, методологія, організація. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Одеський національний економічний університет, Одеса, 2014.

Дисертаційне дослідження спрямоване на вирішення проблеми формування теоретико-методологічних і організаційних засад, методичного забезпечення та практичних рекомендацій щодо становлення і розвитку державного аудиту в Україні.

Проведено ретроспективу контролю державних фінансів для з'ясування місця і ролі в ньому державного аудиту; конкретизовано сутність поняття “державний аудит”, уточнено його функції, предмет, об'єкти та суб'єкти. Обґрунтовано класифікацію видів і форм державного аудиту; сформульовано постулати державного аудиту, розкрито його основоположні принципи. Внесено пропозиції щодо удосконалення законодавчого і нормативного забезпечення державного аудиту; проаналізовано ефективність чинної системи контролю державних фінансів, визначено основні фактори, що впливають на якість контролю; розкрито передумови становлення і розвитку державного аудиту в Україні; обґрунтовано критерії ефективності системи державного аудиту. Запропоновано організаційну структуру системи державного аудиту з визначенням функціональних взаємозв'язків і закріпленням статусу вищого органу державного аудиту за Рахунковою палатою України. Сформульовано і охарактеризовано методологічні засади організації і проведення основних форм державного аудиту. Обґрунтовано напрями розвитку методичних основ організації і проведення державного аудиту ефективності.

Ключові слова: державний аудит, теорія державного аудиту, методологія державного аудиту, організація державного аудиту, фінансовий аудит, аудит ефективності, аудит відповідності, контроль якості, стандарти, Рахункова палата України.

АННОТАЦІЯ

Слободяник Ю. Б. Государственный аудит в Украине: теория, методология, организация. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.09 – Бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Одесский национальный экономический университет, Одесса, 2014.

Диссертационное исследование направлено на решение проблемы разработки теоретических, методологических и организационных основ формирования целостной системы государственного аудита в Украине с учетом требований Международных стандартов высших органов государственного аудита (ISSAI).

Объектом исследования является система государственного аудита как взаимосвязанная совокупность субъектов, контрольных действий, подконтрольных объектов и результатов государственного аудита. Предмет исследования – теоретические, методологические, организационные основы и методы реализации государственного аудита в Украине.

Предложенная в диссертации концепция построения целостной системы государственного аудита в Украине имеет практическое значение в контексте разработки стратегии развития национальной экономики, основанной на принципах общественной ответственности. Основные научные положения диссертации доведены до уровня методических разработок и практических рекомендаций, которые могут применяться государственными учреждениями и

организациями в зависимости от их полномочий, общественными организациями, другими субъектами хозяйствования различных форм собственности, а также высшими учебными заведениями. Наиболее значимые результаты исследования состоят в следующем.

Проведена периодизация становления и развития государственного аудита. Обосновано выделение последнего этапа, который характеризуется изменением подходов к организации государственного аудита, сопровождающимся обновлением полномочий высших контрольных органов зарубежных стран, разработкой стандартов государственного аудита с учетом глобальных потребностей развития цивилизации, расширением круга подконтрольных субъектов. Получили развитие теоретические основы государственного аудита, включающие его определение, уточнение функций, предмета, задач, объектов и субъектов. Сформулированы общественно-экономические, институциональные, организационные, информационно-технические и научные предпосылки, достаточные для становления и необходимые для развития государственного аудита, что позволило определить направление системного усовершенствования института государственного аудита в Украине в соответствии с требованиями мировых стандартов и внутренних национальных потребностей повышения эффективности государственного управления.

Научно обоснованы классические постулаты аудита, сохраняющие свою истинность для сферы государственного аудита, предложены три авторских постулата, учитывающих особенности целей и задач государственного аудита. Усовершенствован порядок определения эффективности системы государственного аудита.

Разработаны организационно-правовые мероприятия повышения качества функционирования Счетной палаты Украины, как высшего органа государственного аудита, на современном этапе её институционального развития с учетом результатов проведенного анализа соблюдения требований стандартов ISSAI. Усовершенствован инструментарий реализации принципа независимости государственного аудита в Украине, что позволит гарантировать сбалансированность, надежность и объективность заключений государственных аудиторов, будет способствовать достижению гласности и поддерживать эффективность системы государственного аудита.

Аргументирована целесообразность принятия национальных стандартов государственного аудита, основанных на третьем уровне стандартов ISSAI. Такой подход учитывает степень готовности системы государственного аудита в Украине к внедрению международных стандартов и обеспечивает методологическую основу проведения государственных аудитов.

Предложена комплексная система контроля качества государственного аудита, внедрение которой обеспечит достижение цели государственного аудита и повышение степени доверия общественности к результатам деятельности высшего органа государственного аудита.

Разработано методическое обеспечение организации и проведения различных форм государственного аудита с учетом обновленных требований стандартов ISSAI. Обоснована необходимость привлечения к проведению государственного аудита независимых аудиторов. Получили развитие методические основы организации и проведения государственного аудита эффективности. Обоснован алгоритм контроля выполнения рекомендаций Счетной палаты Украины.

Ключевые слова: государственный аудит, теория государственного аудита, методология государственного аудита, организация государственного аудита, финансовый аудит, аудит эффективности, аудит соответствия, контроль качества, стандарты, Счетная палата Украины.

SUMMARY

Slobodianyuk Yu. B. Public audit in Ukraine: theory, methodology and organization. – Manuscript.

Dissertation for the Doctor of Economics' degree by specialty 08.00.09 – Accounting, analysis and audit (by types of economic activity). – Odessa National Economic University, Odessa, 2014.

Thesis research solves a problem of theoretic and methodological bases forming, methodological support and practical recommendations as to establishing and developing of public audit in Ukraine.

The retrospect of public finance control is conducted to explore the position and the role of public audit; the essence of the concept of public audit is specified, its functions, subjects and objects are also concretized. Classification of public audit kinds and forms is justified; postulates of public audit as well as its basic principles are formulated. The offers are made as to improving public audit legislative and standard supporting; the effectiveness of modern control of public finances is analyzed, the main factors impacting the control quality are determined; the background of establishing and developing public audit in Ukraine are disclosed; criteria of public audit effectiveness are proved. The organizational structure of public audit system along with the defining the operating interrelations and assigning the status of the supreme body of the state audit to Accounting Chamber of Ukraine is proposed. Methodological bases of organization and realization of main forms of public audit are formulated and characterized. The directions of developing methodical bases of performance public audit organization and realization are justified.

Keywords: public audit, public audit theory, public audit methodology, public audit organization, financial audit, performance audit, compliance audit, quality control, standards, Accounting Chamber of Ukraine.